

Slovenske večernice

za

poduk in kratek čas.

Izdala
družba sv. Mohora.

Šestnajsti zvezek.

Z dovoljenjem visokočast. Kerškega knezoškofijstva.

V Celovcu 1867.

Natisnil Ferdinand žl. Kleinmayr.

Stožarski trgoviški

prodak in katek čas.

26085 24

Šestinski vrvski.

U. dovoljenjem vstopa v državo in prebivališča.

9 30. IX. 1947/1338

U. dovoljenjem vstopa v državo in prebivališča. (mirrored text)

I.

Brata.

Česki spisal V. Štulec, poslovenil Leop. Goreniec (Podgoričan).

I.

V zvoniku pri Devici Mariji v Gentu je odbilo sedem. Nočna tema se je bila že razgernila nad mestom; v mestu po hišah in po ulicah je bilo še prav živo, v samostanu pri sv. Petru pa je že vladala nočna tihota. To je bilo tisti večer pred vsemi svetniki.

Iz cerkve Matere Božje drug za drugim gredó menihi, ki so ta dan na večer vsak nekoliko ur izpovedovali. Z Bogom spravljene spokorniki — ni jih bilo malo ta dan — mirnoserčno zapuščajo cerkev, zdaj ta zdaj ta. Ker naposled nikogar ni bilo več za spoved, odidejo v svoje samotne izbice tudi neutrudljivi duhovni.

Cerkev sv. Petra je bila pred slehernim velikim praznikom do devetih zvečer odperta, zato da je vsak delavec in rokodelec utegnil priti k sv. spovedi. Ta dan pa že po osmih ni bilo nikogar več; ali duhovni so vendar čakali še do poldevetih, potlej so pa vsi odšli iz cerkve, le eden ne: duhoven Ambrož je še ostal v svojej spovednici. Ta menih je bil še le pred nekoliko leti prišel iz Laškega. Ker je imel prav od svetega Očeta in od svojih bratov v Rimu priporočilno pismo, vzeli so ga v samostan pri sv. Petru, kjer je v zaželenem zavetju opravljal svojo sveto službo.

Ker je bil prijazen, vnet, ponižen, in ker je ljubil svoje brate, imeli so ga vsi menihi radi. Posebna pobožnost in tiha neutrudna gorečnost ste ga prikupili ljubezni vseh vernih. Sicer pa so vse njegove lastnosti, vsa njegova djanja in nehanja blata, da mu nihče ni mogel zavidati velikega spioštovanja, ki mu ga je ljudstvo skazovalo.

Spovednica, ki je duhoven Ambrož v njej čakal grešnikov, stala je v kotu na desnej strani v enej stranskih kapel. Obraz na oltarji — Odrešenik na križu — ta je pričal, da je to kapela sv. Križa. Pred oltarjem je visela svetilnica, lila blede svetlobo okoli in svetila pred spovednico duhovna Ambroža. Večna luč pred velikim oltarjem je razsvitljevala pa cerkev Matere Božje drugod, koder je bilo temno po njej.

Cerkvenec je velikrat prehodil cerkev in po navadi pregledal stole in vse kote, zato da ne bi kdo po noči ostal v cerkvi. Prišel je tudi v kapelo k duhovnu Ambrožu; potresel je s težkimi cerkvenimi ključi, na znamenje, da bi šel že rad domú. Duhoven Ambrož, vtopljen v misli, ni čul cerkvenca, da hodi po cerkvi, sklenil je bil do navadne ure ostati v cerkvi. Ker je cerkvenec videl, da se spovednik ne gane iz spovednice, stopi nekoliko bliže in opomni ga, da žive duše ni več danes za spoved.

„Poterpite z menoj, dragi brat Sedul!“ poprosi menih. „Kdo vé, ne mara pride še kdo, morda je delo zakesnilo koga ali pa vestna priprava na spoved. Bolelo bi ga, ko bi moral domú nespovedan. Do desetih ostanem tù, potlej pa, prosim, pridite zapirat“.

Cerkvenec je odšel, duhoven Ambrož pa se je zameknil v človeško slepost in v neizmerno Božjo dobrotljivost. Sveta tihota, čaravna temnota v svetišču in korenita znanost človeške kerhkosti, človeških hib in grehov, — vse to je v verno premišljevanje pogreznilo njegovo dušo. Bogaboječi duhoven premišlja Božje pote, serce mu kipí v nebesa, kliče

Boga na pomoč, prosi ga, da bi mu prizanesel gréhe, da bi ga razsvetlil z modrostjo sv. Duha, da bi se usmilil ubogih grešnikov, da bi spovedancem serca napolnil z neugasljivo gorečnostjo, njegovo pa s sveto poterpežljivostjo in z očinsko dobrotljivostjo in ljubeznijo.

Ali na enkrat nekdo s silo odpre cerkvena vrata, je na lálíko zopet zapré in bojezljivo zdaj na desno zdaj na levo stopa k vélikemu oltarju. Ali žar v kapeli sv. Križa ga je drugam zvalil. Hitro, kakor bi mu bil kdo za petami, tako je pribežal v kapelo in planil k spovednici.

Ko bi bil duhoven Ambrož mogel videti, gotovo bi bil lahko spoznal, da ne išče spovednika ta človek, ampak zavetja. Bogaboječi duhoven je menil: grešnik hiti, zato da bi olajšal svoje bolno serce; torej je z očetovsko ljubeznijo dal mu znamenje, da ga rad spové in zacelí rane njegove duše.

„Čestiti oče!“ vzdihne prišlec, tresel se je ves kakor prot in zopet umolknil.

Duhoven začne moliti za grešnika, z milim glasom je vroče klical Boga na usmiljenje, da bi se grešnik popolnoma in spokorno spovedal vseh grehov. Ko je bil odmolil, potlej ga je z ljubeznjivim glasom zopet povabil k spovedi. „Olajšajte, dragi moj brat!“ djal mu je, „olajšajte si vést. Jaz čakam vaše spovedi; razodenite mi odkritoserčuo in neprestrašeno svoje grehe!“

„Ali svoje grehe!?“ začudi se tujec. „Jaz nisem prišel k spovedi“.

„Ali niste prišli k spovedi?“ vpraša duhoven. „Kaj bi pa radi tukaj, kaj prijatelj?“

„Oh duhovni oče, služabnik Božji! nsmilite se me!“ začne prositi nesrečnež. „Beriči me lové, za petami so mi že. Cerkevna vrata niso bila še zaklenjena, zato sem pribežal v svetišče — in rad bi se skril tukaj v spovednico“.

„Ali tu vas najdejo“, prestrašen odverne Ambrož.

„Oh, oče, usmiljeni služabnik! usmilite se me vendar!“ z boječim glasom vzdihne revež. „Otmite mi dušo! Vse vam razodenem, razodenem grozne grehe. — Oh, moj greh! — Ko bi le videli mi v serce in vedeli, kaj mi leži na duši!“

„Ne obupajte, dragi sin!“ odverne zopet z ljubeznjivim glasom duhoven. Lejte, Bog je pravičen, njegova usmiljenost je neizmerna. „Le upajte, priporočite se svojemu Odrešeniku in Bog se vas usmili, Gospod vam odpusti!“

„Ali ni takega greha na svetu, ki ga Bog nikoli ne prizanese?“ popraša nesrečnež. „Pa oh joj? čakite! Že so tu — že slišim njihove glasove — oh, zdaj sem pa izgubljen. Oče, smilite se, otmite mi dušo!“

Res so pred cerkvijo topotali konji in herméli ljudjé.

„Ne bojte se, dragi sin!“ potolaži ga duhoven Ambrož. „Ostanite pri spovednici. Verjemite, na tem svetem mestu se vam nič ne prigodí. Ako si pa hočete ranjeno serce olajšati s skesano spovedjo, jaz vas serčno rad spovem. Le začnite v imenu Božjem“.

„Oh, ne vém“, odverne nesrečnež, „ali se bodem mogel spovedati ali ne. Mnogo lét je že, odkar se nisem nikoli več spovedal. Verh tega se mi pa senjalo ni o tem, zató se tudi zdaj nisem pripravil. . . .“

Duhoven mu je s serčnimi besedami razlagal, kako velika je Božja usmiljenost; svaril ga je, naj se ne mudí, naj se kmalo iznebi svojih grehov. V tem se odpró velika cerkvena vrata — derhal oroženih beričev prihrumí v svetišče. Ž njimi je prišlo nekoliko menihov, ti so imeli svetilnice s seboj.

„Tu ga ne najdete“, djal je predstojnik, k oltarju prišedši z vojščaki in beriči. „Duhovna Ambroža in kako dušo, ki se mu spoveduje, pač — sicer

pa ne najdete žive duše v naši cerkvi. Ali poveljnik se ne zméni za to; ukazal je svojim ljudém, naj vso cerkev skerbno pregledajo. „Pred nekoliko minutami so ga še blizo videli grofa“, djal je, „tedaj ne more biti daleč. Za gotovo vé, da se je skrila ali v cerkev ali pa v samostan“. — Temu prepričanju oholega stotnika se ni bilo mogoče ustaviti.

Duhovni so pokleknili po klopéh, vojščaki in beriči pa zažgó svetilnice in začno preiskovati stole in kote po vsej cerkvi.

Nesrečni človek, ki so ga iskali, ta je klečal pri spovednici pred duhovnom Ambrožem in bal in tresel se, še čudno, da ni umerl od samega strahú. Beriči so se bližali tudi kapeli — revežu se je zdelo, da so mu že za petami, zato se je še bolj stiskal v kot v spovednici. Ta strašni trenotek tudi duhovna Ambroža zgrabi strah zastran neznanega nesrečneža: gotovo je bil zapazil, da se orožniki bližajo celó kapeli. Jasna svitloba je iz svetilnice svetila na oltar in razsvetljevala vsak kotic. Sreča, da je ubogi preganjanec klečal na strani v temi. Beriči so prišli že v kapelo, za njimi je korakal stotnik; za stotnikom in poleg njega so stopali vojščaki, nekteri z ostrimi sabljami v rokah, nekteri pa s svetilnicami na drogih. Le nekoliko trenotkov še, pa bi preganjanec bil beričem v pestéh, toda duhoven v spovednici vstane, pogleda ven in serčno vpraša, kdo se upa tako derzno rogoviliti po hiši Božjej, da služabnika večnega Usmiljenca moti v njegovem poslu.

Orožnike je to presunilo. Ko so bili zagledali čestitljivo, sivo duhovno glavo, ostermeli so vsi, resni glas Božjega služabnika je zbudil v njih spoštljivost do svetega kraja.

„Nekega hudodelca iščemo“, odvernili je načelnik, „rad bi ubežal pravici našega kralja“.

„Ne motite naju, gospod!“ reče na to duhoven, ne motite naju v važnem svetem poslu!“

Orožniki odidejo. Ko so bili namreč preiskali vso cerkev, pa niso nič našli, odšli so z menihi v samostan.

Kako je nesrečnežu serce utripalo v spovednici, to vsak lahko misli. Leden pot mu je tekel s čela po obrazu, v smertnih skerbéh mu je serce burno kipelo, čudno da mu ni poknilo, še dihati se ni upal nesrečnik. Napósled je bilo vse tiho v cerkvi tako, kakor v grobu. Vélika vrata so zapahnili — in še le zdaj se je oddehnil. Težek kamen se je zvalil mu s serca. Oči so mu zalile solze in usta so komaj pošepetala oglas hvaležne duše. „Hvala vam, čest tljivi služabnik večne Usmiljenosti,“ vzdihnil je tujec. „Vi ste moj angelj, vi ste mi oteli svobodo, oteli življenje — in vi zacelite rane moje vesti“.

„Hvalite Boga!“ odverne duhoven. „Bog vam je otel življenje, zató da se spokorite zarad svojih grehov — zató da se očistite od svoje krivice — da zadostite — poravnate vse.“

„Oh, če se me Bog usmili, rad se bom pokoril, poravnati pa ne morem svoje pregrehe! Popravka ni lahko poslati na oni svét. Meni le nebo more prizanesti. Oče! daj mi nekoliko časa, zdaj sem preginjen. Dovoli, oče in služabnik Božji, predno se začnem spovedovati, dovoli, da ti poprej povem svojo osodo. Ti si mi otel življenje — vedi, kakemu nesrečnežu si bil dobrotljiv.“

„Idi tedaj z menoj“, reče duhoven Ambrož. Kedar se pomiré v samostanu, pojdeva od tu — gori v mojo izbico, Tam mi lahko povéš vse, kar le imaš na sercu. Zdaj pa še malo molčiva“.

Dobro pol ure sta ostala na mestu; ko je bil duhoven prepričan, da so že odšli beriči, odpeljal je preganjanca po koru in po ozkih shodéh v svojo izbico.

II.

V samostanu pri sv. Petru je že vse tiho tako, kakor v grobu. Varno so zopet zapahnili vrata za vojščaki in beriči, ki so pred nekoliko minutami še herméli in gonili se po mostovžih; predstojnik in bratje so se umeknili vsak v svojo sobico in nikogar ni bilo več, ki bi bil videl, da Ambrož ne gré sam iz cerkve v svojo izbico.

Sobica čestitljivega očeta Ambroža je bila na samem na nekem stranskem mostovžu, ki je z ene strani peljal v kapélo, kjer je bila njegova priljubljena spovednica. Duhoven Ambrož je imel ključ od stranskih vrat na tem mostovžu, kajti pervostojnik mu je bil dovolil, da smé časi tudi po noči v kapelo molit pred oltar najsvetejše Svetosti; ni mu torej bilo treba, iti skozi žagred ali skozi vélika vrata. Tedaj je lahko prišel domú tako, da ga ni nihče videl, domú v izbico, ki preganjancu ni bila ravno zaželeno zavetje, temveč životna učilnica.

Ko sta bila prišla v sobo, tujec poklekne in začne noge poljubljati čestitemu duhovnu. Ali bogaboječi menih ga ljubeznjivo vzdigne od tal, pritisne k sercu, pokima, naj sede na stol k mizi, zapre izbico in potlej sede na revno postelj. Zdaj prime gosta za roko, rad bi bil s prijaznim pogledom in z ljubeznjivimi besedami upokojil njegove razburkane misli. To je tujca nekam razvedrilo, in začel je pripovedati tako le:

„Jaz sem plemenitega rodú, ali nesrečen človek. Rodil sem se v mestu Bregu (Brieg). Moja rodovina je sploh znana. Vladislav, to ime, dragi oče, ménim, da ti ni neznano“.

„Vladislav? O pač, znano mi je znano. A kako je pa tebi ime?“ ginjen popraša duhoven.

„Jaz sem sin Adolfa van der Opstraten,“ odgovorí zavzet grésnik.

„Kaj ne, Viljem?“ pristavi duhoven. „Viljem, kaj ne, tako ti je ime?“ poprašal je ves raztopljen sicer tako mirni duhoven Ambrož.

„Dà, Viljem mi je ime,“ odgovori tujec. „Zdi se mi, oče duhoven, da me poznaš. Ne mara si poznal tudi moja roditelja?“

„I kaj pa da, sin moj! poznal sem poznal tvojega čestitljivega očeta,“ odgovori menih mirno.

„A zdaj mi je na misel šinilo nekaj iz moje mladosti.“

„Oh! zdihnil je revež in oči zakril z rokami. „Oh, gorjé mi! Oče! tedaj si poznal mojega čestitljivega očeta? Groza me obide vselej, kedar se spomnim, kako sem onečestil njegovo ime, kako sem skalil svojo vést. Vém, véni služabnik Božji, da bi me pahnil od sebe, ko bi bil vedel, kak hudobnež govori s teboj.“

„Ne boj se, dragi moj sin!“ odverne oča Ambrož; Božja usmiljenost je neizmérna. Le čakí, jaz ti ohladim žgočo vest, jaz ti olajšam vernitev k Bogu — jaz ti pokažem pot v nebo“.

„Bog ti verni!“ mirnejše spregovori čez nekoliko časa nesrečnik. „Nekoliko lét je tega, kar gorí v meni tako, kakor v plavži. Tvoje besede pa so vendar nebeška rosa, in pojé mojo žejno dušo tako, kakor dež suho zemljo. Čutim, da me Bog noče pozabiti; serce samo me že sili, naj ti serčno in zaupno odkrijem globoke, grozne rane svoje duše.“

„Dvajset lét je že tega, kar me tlači Božja kletev. Imel sem samo enega, nekoliko lét staršega brata; ta bi bil po svojem pervorojstvu imel po očetu dobiti vse imetje. Ime mu je bilo Feliks. To ti je bil mladeneč, zal, kreposten, rad ga je imel vsakdo, kdor ga je le poznal. Ker je bil razumen, blagoserčen, bogaboječ, zato je bil ponos roditeljema in ljubljeneč Božji. Bojeval je celó poleg svojega kralja in pokazal svojo viteško in navdušeno junakost; to ga je prikupilo kralju in národ ga je slavil zató. Oča je bil radosten, mati se je radovala, vsi domači

so bili veseli — le jaz sem se skrivaj jezil in vjedal. Ošabnost, lakomnost, zavist vse to mi je vnelo serd. Klel sem srečo, zakaj je tako povzdignila mojega brata, klel sem sebe in svojo osodo, da-si rés sem sam bil kriv svoje nesreče. Ta vražja strast me je tako omamila, da sem pozabil na Boga, na dobrote in ljubezen, če prav bi bil podedoval še več, nego bi bil potreboval, ko bi bil imel tudi deset bratov več. Ali nihče ni izvedel, kaj meni vré v sercu. Zgodaj sem se naučil hliniti. Ta moja jeza se je skrivala pod plašč bratovske ljubezni. Star sem bil 25 let takrat, ko mi je dobrotljivi oča velel, naj grem z bratom Feliksom v grad h knezu iz Ovieda; šel je namreč brat snubit njegovo hčer, izborna lepoto na duši in na telesu. Kak sem bil takrat, tega bi nikakor ne mogel lehko povédati. Kako sem se potuhnil, nihče ni spoznal na meni; dà, ker sem se znal mojsterski hliniti, nisem samo kazal, kako mu želim srečo, temuč tudi z besédami sem jo vošil sovražnemu, nedolžnemu bratu.“

„Odšla sva obiskat v grad kneza in bodočo nevésto. Prav slovesno je naji sprejela vsa kneževa rodovina — v gradu. Hrumne veselice in gostije smo imeli zasnuhljencema na čast. Moj brat je bil vesel, in kakor mu je dobro serce velevalo, ni mi tajil, kaj ga blaži in kako se raduje. Njegova zasnuhljenka, Marija po imenu, lepa kakor cvetica, nedolžna, bogaboječa, milostna tako, kakor angelj, dobrotljiva, ljubeznjiva, njej se je nedolžna duša vnela od čiste ljubezni do njega. Jaz sem se zopet hlinil, da se radujem z bratom vred, ali čem delj, tem strašnejše je kipéla v meni strast, celó misli na grozno hudodelstvo so vstajale v mojej duši.“

„Zasnuhljenca sta se pripravljala že na svatbo. Ali meni na veliko veselje se je začelo oblačiti nebo nad njim. Najpervo je umerla stara kneginja, Marijina mati; zató so potlej za pol leta odložili svatbo.“

„V tem moj brat od cesarja Karola dobí posebno poslanstvo, naj gre v Rim k sv. Očetu zaradi neke važne okolnosti. Kak drug pot bi bila velika čast to mojemu bratu, zdaj ga pa je ta ukaz užalil, da-si je bil kralju hvaležen za zaupanje. Ni drugače kazalo, précej odpravi se na pot.“

„Brat me je nagovoril, da bi šel ž njim. To mi je bilo na hvalo — rad sem ga uslišal. Na poti v Italijo nama se je dobro godilo. Sv. Očeta sva dobila v Boloniji; brat je svoj posel opravil tu tako urno in dobro, da so ga pohvalili na rimskem dvoru in na cesarskem, cesar sam ga je pohvalil. V tem je kralj nove ukaze dal, ti so brata prisilili, da je zopet šel v Rim. Tudi to je bilo meni po všeči. Bratu je srečno teklo vse, in nenadno! povédal mi je, da se je tudi srečno steklo in da se čez nekoliko dní že napotiva domú.“

Naznanilo o vrnitvi v domovino je v mojem sercu raznetilo skrito strast tako, da je goreče vsplamenela. „Ne smé se vrniti domú! tako se mi je oglašala peklenška misel v globinah črne duše, ki je bila že prodana v satansko sužnjost. Ali kako se ga iznebiš, da se ná-te ne sproži sum? Samo to me je še nekako plašilo. Peklenšček mi je šepetal v serce, fantazija, ki mi jo je satan obrazil, ponudila mi je pa orodje.“

„Malo pred odhodom iz Rima naji nek imeniten rimski dvornik povabi na gostijo v poletni grad nekoliko ur daleč od mesta. Burna strast mi je bolj in bolj oblačila razum. Legal sem, da sem bolán, zato sem odrekel povabilu, samo zato da nisem šel z bratom. Brat je šel tedaj sam tjekaj; dva dneva sem imel časa, da sem koval svoje peklenške misli. Pervi dan na večer sem šel na sprehod. Grozne misli v glavi in različne strasti v persih so me dervile, da sem napósled šel tjé, kjer med grobljami nekdanje rimske slave bivajo zlo-

delniki in razbojniki. Poprej nego sem se nadjal, planeta k meni dva moška strašnega pogleda. Kak drugi pot bi me bila groza presunila, ta čas me je razsvetlila pa radost. Precej sem dal ubojnikoma vse denarje, kolikor sem jih imel pri sebi, obétal sem jima verh tega pa še dobro plačilo. Od same lakomnosti so se jima kar zaiskrile oči; razbojnika sta razvidela, kam posebno merim. Oh, Bog mi bodi milostljiv! — a ti, oče, ne pogubi me! — Jaz, hudobni sin, obljubil sem tema ubojivcema lepo število cekinov, ako mi prisežeta, da me ne izdata in da umorita mojega brata.“

Te besede je s tako bolestjo izustil nesrečnež, da čudno, da ni omedlel. Obraz mu je obledel, oči so se mu svetile — in glas, skor bi mu bil ostal v gerlu. Ko je bil napósled silno težko razodel svojo pregrého, zgrudi se na kolena Božjemu služabniku pred noge. Glasen jok se mu je privil iz ranjenega serca in solze so iz njegovih oči padale tako, kakor dež pada na zemljo.

Duhoven Ambrož se je nagnil in vzdignil je nesrečneža. Globoka ginjenost se mu je zibala na obličji, solze so kakor rosa Božje usmiljenosti kapale iz oči čestitljivega duhovna razžaloščenemu skesancu na glavo. „Ne obupaj, sin moj!“ reče verni služabnik Božji z odkritoserčnim glasom poterpežljive ljubezni, da je serce presunil ž njim skesanemu grešniku. „Spameti se, povéj, kaj na dalje; zvali s svoje duše breme, ki te tako strašno teži. Upaj! Bog se te je usmilil in doverši svojo usmiljenost“.

Nesrečni grof se je malo upokojil; začel je na dalje pripovedati svojo ošodo in pregrého.

„Ubojivca sta mi prisegla in précej obljubila, da storita vse, kar in kedar hočem. Na vse strani sem jima obetal, da jima tretji dan po umoru na tem in tem kraji plačam pogojeni kervavi denar. Potlej sem jima brata popisal, da bi ga noben malar

ne bil boljše, dal sem jima še nadev in naglo sem odšel v svoje bivališče.“

„Dan danes še čutim, kako burno je tisti večer igrala vsaka žilica v meni. Čudna, strašljiva vročnica se me je lotila že na poti. Ko pa sem bil prišel domu, moral sem leči. Služabnik je šel po zdravnika; zdravniku pa se je zdélo, da je moja bolezen nevarna. Zdravnik se nekam ni goljufal. Nič manjši ko moja nevarna bolezen ni bil strah, ki mi ga je zavdajala neusmiljena, kervava lisičnost.“

„Ves dan sem ležal; zvesto sem vžival vse, kar mi je bil ukazal zdravnik, zato da se mi upokoji razdražena kri. Minil je dan, vstala je noč. To je bil strašen dan, preklet dan mojega življenja. Neizrečeno težko sem čakal večera, ko se je imel brat vrniti. Solnce je odplavalo za gore. Večerna mrakota, nočna tema je legla po široki zemlji — brata ni nazaj. Pozno zvečer je prišel k meni kardinal Kolona s tistim dvornikom vred, ki je brat pri njem bil na gostiji. Pozdravil sem ji s potertim srcem, vprašal sem, kje je moj „ljubi“ brat. Iz početka sta se obotavljala, nista odgovorila mi ničesar, bala sta se menda, da bi me omračil — umoril njun odgovor. Nobeden ni slutil, da sem ravno jaz tisti zločin, ki sem gnjusnima ubojivcema sam dal v roke meč, da zabodeta mojega brata.“

„Napósled mi razodeneta, kaj se je zgodilo. Brat moj, tako sta mi djala, šel je na sprehod iz grada v bližnji gaj, pa ni ga bilo več nazaj. Ker so ga bili pred obedom in pri mizi pogrešili, razpošljejo služabnike — ti pa so našli samo njegov klobuk in pas, pokropljen s kervjó. Vse drugo iskanje in stikanje od poldneva noter do noči je bilo zastonj — ne sluha ne duha ni bilo več mojega brata.“

„Kdor me ni poznal — a po vseh mojih znamenjih me ni nihče poznal — kdor me je potlej videl

in slišal, kako sem jadoval, kako tožil, ko sem bil to zvedel, ta je moral méniti, boljšega brata ni, na vsem svetu ne. Ali jaz hudobnež, tihotapec, radoval sem se v sercu, da sta ubojivca s poti spravila tega, ki sem ga tako sovražil. Da bi bil še boljše zakril svojo pregrého, précej sem na vse strani razposlal posle in vodil je, kako in kod naj iščejo; vedel sem se tako, kakor bi ne bil mogel verjeti, da je brat umorjen. Drugi, tretji dan, čem delj tem žalostnejše sem jadoval, kar po pesti novcev sem dajal iskavcem in kazal tako, kakor bi bil, ko bi ne vé m kaj, hotel zalotiti ubojivca in najti truplo, kakor sem rekel, svojega „dragega brata“.

„Tako je zginil mesec. Nihče ni dvomil, da moj brat ni več živ. Dal sem, da so za njegovo dušo sv. maše služili v vseh cerkvah, potlej sem se vernil pa v svojo domovino“.

„Sami sv. Oča so oznanili carju, kaka osoda je zadéla njegovega poslanca. Jaz sem to grozno nesrečo sporočil tudi očetu in materi. Ta list je bil zopet živ dokaz, kako mojsterski sem se znal tajiti in hliniti. Mati je umerla od same žalosti, ker je izgubila dragega ljubca, svojega pervorojenca. Oča, ki ga je bila dvojna smert poterla, gotovo bi bil tudi preselil se v večnost, ko bi ga ne bila otela želja, da bi še enkrat pred smertjo videl svojega dediča — oh, svojega tako nesrečnega sina“.

„Prišel sem domú — oča se mi je vès onemogel zgrudil v naročje. V moje serce, ki ga je tako dolgo časa v lasti imélo sovraštvo in jeza, v to so se vselili drugi gostje: pekoča vést, terpkost in skrivno gorjé. Razmnožila pa je neizrekljivo bolečino v mojej duši bolest, ki je, kar sem videl sam s svojimi očmi, tako hitro izpodjedala očetu življenje. Jaz sem podedoval vse očino imetje, ali kaj, nič me ni več veselilo na svetu. Skerbni oča me je hotel oženjenega videti pred svojo smertjo. Zató sem

kneza Oviedova ogovoril, naj mi da svojo hčer — zasnujbo mojemu rajnkemu bratu Viljemu; zala, blaga Marija bi bila morala biti moja žena. Poprej sem zavidal bratu to srečo, zdaj me je pa strah bilo vselej, kedar mi je ubogi oča pravil, kaka sreča me čaka. Ali mnogo je imel opraviti dobri oča, predno je ves dvom izkoreninil iz mene. Marija, ta angelj, njeno serce je poznalo le eno ljubezen; reva je žalovala po svojem edinem ljubljencu, zatorej ni hotela vnovič zasnuti se; njen terdni namen je bilo slovo svetu in življenje v samostanu. Le iz ljubezni in pokornosti do svojega očeta je postala napósled moja žena. Čez poldrugo léto po bratovej smerti smo ženitvali v kueževem gradu — jaz hudobec sem bil ženin“.

„Angelj je sicer prišel pod mojo streho, ali nebo je pobegnilo od mene. Obilo sem imel vsega, po čemur neumorno hlepí serce; ali pokoj se me je ogibal na vseh potih, koder sem hodil“.

„Obraz blagega umorjenega brata je bil povsod za menoj — po dnevi in po noči je stal in vznášal se pred menoj. Zmémom so me strašile grozne sanje. Kolikrat sem se splašil v spanji, in ves moker od merzlega potú zakrival sem si očí, da bi ne bil videl kervavih ran svojega brata“.

„Oča je umerl kmalo po svatbi, in jaz sem bil potlej gospod neizmérnega posestva. Ni bilo še leto okoli, že sem dobil hčerko; ali da-si je bila vsa hiša vesela, jaz vendar nisem vžil ne enega radostnega trenutja. — Cesar me je obsipal z mnogimi dokazi posebne prijaznosti, toda ne ta prijaznost ne znamenite čuti, nič ni olajšalo mojega gorjé. Moja nedolžna hčerka, po licu vsa moj rajnki brat, kolikrat se mi je nasmejala, da se je tudi na moj obraz prikazal smeh — ali po vsakem takem smehu se je serce stresnilo v meni in duša se je sama sebe plašila“.

„Táko je bilo moje življenje vsa léta, od tistega nesrečnega trenutka, ko sem, nesrečni suženj svojih strasti, umoril brata, kakor je bil Kajn svojega, ter sklical ná-se kletev nedolžne kerví. Moja žena, edina tolažnica, umerla je peto leto po svatbi. Hči mi je nedolžno in krasno rasla. Ali tolažba in radost ž njo ní bila večja nego žalost, ki me je spreletela vselej, kedar sem jo pogledal. To krasno dete, čem starše tem podobniše je tudi bilo rajnkemu bratu“.

„Tako je minilo dvajset let v hudej žalosti in stiski. Zdaj pa že vidim, da se za gotovo bliža moj konec. Pravični Bog me je do zdaj povsod in vselej kaznil z neprenehljivimi véstnimi grizljeji — zdaj pa se je pravične Gospodove jeze druga šiba obernila ná-me. Njegova pravica me je že našla, še nekoliko časa, pa svet starega hudobneža zagleda na morišču“.

„Danes zgodaj zjutraj sem dobil list od svojega dobrega prijatelja, vojvodovega svetovavca. Iz njegovega pisma sem za terdno izvedel, da moje grozno hudodelstvo ní ostalo na skrivnem. Razbojnika, ki sem ju bil najel pred dvajsetimi leti, ta dva so vjeli naposled. Oba so obsodili na smert, povédala sta pa tudi, da sem jaz podkupil ji, in razodéla sta, kaj sta storila pred toliko in toliko leti. Njuno razodetje so iz Rima poslali le-sem vladi. Tožba zoper mene pa neki da ni zadosti jasna, ali vendar le, to mi ne pomore. Moji sovražniki v deržavnej svetovalnici so se iskreno prijeli te prilike. Vojvoda je že beričem ukazal, naj me vjemó. Če se pa ne vdam, oznanil mi je prijatelj, sklenili so, da me s tezalnico prisilijo na to, da se zatožim.“

„Ko so se beriči odpravljali na pot po mé, v tem mi je tisti dobri prijatelj sporočil po varnem, urnem poslu, kaka nevarnost mi pretí. Nisem pa védel, kaj bi začel. Vest se je razburila v meni, že sem se videl na morišču, nikjer in od nikoder ni bilo nikakega sveta ne kake pomoči, kar mi na

enkrat služabnik oznani, da se derhal vojvodovih beričev po cesti od lésa žene naravnost k gradu. Nisem se zdaj smel več muditi. Vernemu služabniku izročim berž hčer na skerb, planem na konja in po drugej strani odjezdim iz grada v Gent; tukaj sem menil, da se lahko skrijem kje pri katerem svojih prijateljev.“

Ker me beriči niso našli v gradu, izvohali so kmalo, na katero stran sem zavil. Vderó za menoj v skok. Jaz sem bežal v mesto — oni so mi bili za petami. Ker nisem védel, kam bi ušel, pribežim v cerkev sv Petra. Kaj se je na dalje godilo, oče moj, to dobro znaš sam. Sam Bog me je pripeljal k tebi, ti si mi otel življenje! Jaz nisem vreden, da me zemlja nosi; čutim, čas je že, da s svojo kervjo vsaj nekoliko zadostim pravici na tem svetu. Pregarja me strašna kletev, kletev, ki jo kliče iz svetih nebes Abeljnova krí. Rad bi se dal sodbi v oblast, rad bi svojo glavo položil rabeljnu pod meč — ali moja nedolžna, moja krepostna hči! Oh, mojega otroka bode tlačila kazen in sramota, ki sem jo zaslužil jaz sam, njen oča! — O Bog moj! ali sliši tvoje uho gréšnikov glas? Usmili se me; ugási hudobnežu življenje, in — prizanesi nedolžnej hčeri!„

Zdaj umolkne grof; od samega joka in ihtenja ni mogel več govoriti. Žal in gorjé zarad velikih gréhov, smertne skerbí, strah za hčer — vse to mu je stiskalo in kerčilo ubogo dušo. Duhoven Ambrož je bil ves poterpežljiv z nesrečnežem, mnogo solz mu je všlo iz oči, mnogokrat je stisnil roko ubogemu grofu.

„Sin moj!“ — ogovori napósled jokajočega grešnika, „tvoja hudobija je rés neznansko velika, ali vendar, ne obupaj zató! Gospodova usmiljenost je večja nego so vse tvoje pregrehe. S ponižnostjo in s kesom upokojiš zopet večnega Usmiljenca in najdeš usmiljenje pred njegovim obličjem. Upaj v

Boga svojega Odrešenika, in verjemi, ko bi bilo moč, da bi se ti brat oglasil zdaj-le, gotovo bi te potolažil: „Jaz ti odpuščam!““

Nobena beseda bogaboječega duhovna Ambroža ni bila zastonj, kajti on je dobro znal zaupanje buditi v grešnih. Grešnik ves skesan razpne roke, zaupno pogleda v nebo in poprosi čestitega očeta, da bi hotel poslušati grehe vsega njegovega življenja, in zgodilo se je tudi to brez vse pomude. Duhoven Ambrož poklekne pred križ nad molitvenikom, moli precej dolgo časa, potlej vzeme štolo, sede in pokima skesancu, naj poklekne k njemu in osvobodi dušo težkih grehov svojega življenja. Dolgo časa je terpela spoved, do noči. Veseli so bili te spovedi angelji Božji in nebeščanje, slavili so Božjo usmiljenost. Na bližnjem stolpu je odbilo ednajst pred polnočjó, ravno ko je duhoven Ambrož povzdignil svoj čestitljivi glas in molil sveto odvezo. Kar vlivale so se mu solze iz oči, ki so se mu žarile od same radosti, derle so oblaženemu grešniku na glavo. Skesaneč, pomirjen z Bogom, ves solzen — objame kolena Božjemu služabniku, in ker so ga zmogli neizrečeni čuti, še govoriti ni mogel. Duhoven Ambrož je stal tu tako, kakor nebeški poslanec, samega sebe tako rekoč ni čutil, od same radosti ne, ki je njegova duša veličala ž njo Odrešenika in serčno hvalo dajala večnemu Usmiljencu. Napósled se skloni, poljubi skesanca na čelo, potlej ga vzdigne in iz vroče, nenavadne ljubezni pritisne k sercu.

Skesanemu grofu je dobro na tem sercu; s sinovskim zaupanjem se pritiska k Božjemu služabniku; kakor vnovič rojen, tako hvali Boga; zahvalil se je tudi duhovnu in vskliknil: „Oče! zapovej, kar ti je drago, rad tudi grem v ogujeno peč, če je treba. Moje življenje, moja smert je v Gospodovih rokah. Po tem trenutku nočem več živéti nikomur drugemu, le Njemu samemu.“

III.

Polnoč je že blizo. Na visokem nebu so pogasile zvezde; le mesec popolnoma sveti skozi temne oblake. V samostanu je tiho, kakor v grobu. Po mestu je potihnil hrum, tako da se vsako četrto ure sliši klicarjev glas z mestnega stolpa. Ravno je odbilo tri četrti na dvanajst, ko so se odperle majhne duri v samostanu; duhoven Ambrož in grof stopita na vert. Tri ure je bil nesrečni grof v sobici pri bogaboječem menihu, ali hitro so mu pretekle in spremenile so njegovo dušo; ubogi in poterti grešnik je pri Gospodovem služabniku našel tak pokoj, kakoršnega od svojih mladih let ni še čutil nikoli. Tudi strah mu je iz serca pregnal mir z Bogom. Duhoven Ambrož je z Božjo milostjo doveršil veliko delo: zemlja se ni več tresla grofu pod nogami, ali nebo je veselo skesanega grešnika. Zdélo se je skesancu tako, kakor bi se mu bil bratov glas oglasil v sercu; zdélo se mu je, da mu ta glas priča, Bog ga zopet ljubi — brat da je odpustil bratu umoritev.

Take blage čute je imel grof, ko je bil odšel iz izbice duhovna Ambroža in stopil na vert. Šla sta po vertu k cerkvišču, kjer so trupla bratov menihov čakala vstajenja od smerti. Duhoven Ambrož je šel pred grofom, odperl zadnja vrata, s pokopališča krenil na osamelo ulico in tu je zopet svojega novega brata z očetovsko ljubeznijo blagoslovil na daljni pot. Še enkrat se je grof zahvalil bogaboječemu duhovnu; poslovil se je od njega tako, kakor se sin posloví od svojega očeta, potlej pa se je naménil, da pojde h kateremu svojih prijateljev v mestu. Ali kakor hitro je stopil čez prag na samotno ulico, že mu ni bilo več treba skerbéti, kod in kam bi šel. Ostalo je bilo namreč po večernem iskanji nekoliko vojvodovih vojščakov in beričev blizo samostana in pazili so na sleherno ganitje in gledali na vse strani. Tudi na ta

zadnja vrata niso pozabili — in tú so dobili grofa v pest.

Grof izdere meč iz nožnice; hotel se je braniti, ali le enkrat je zamahnil; že je bil načelnik pri njem. Oznanil mu je v imenu kraljeve Milosti, da je grof njegov vjetnik, in zapovedal je, naj mu dá meč. Grof se ni nič branil, kar podal mu je meč.

„Kakor je Bogu drago!“ s temi besedami se je vdal pravičnej sodbi.

Duhoven Ambrož je stal med vrati in ni mogel zatajiti globoke ginjenosti svojega serca. Pogumno stopi k zalotencu in vpraša ga z na pol derhtečim glasom, ali bi morebiti kaj rad od njega.

„Bodi oča mojej hčeri!“ poprosi grof. „Obišči, potolaži mojo hčer in skerbi zá-njo!“

Duhoven mu obljubi vse, česar ga je poprosil.

„A zdaj se pa ne bojim ječe, ni me strah morišča, ne vislic; vskliknil je serčno grof. „Gospod!“ oberne se k načelniku, „ako ti je drago, idimo!“

„No, idi v imenu Božjem, dragi sin!“ — reče na odhod duhoven Ambrož. „Bog te spremljaj, jaz te ne zapustim.“

Dobremu duhovnu se je solza zasvetila v očéh. Sklenil je roke in še nekoliko časa stal na mestu in gledal za skesancem, ki so ga vojščaki gnali. — Načelnik je bil sicer priljuden in ljubeznjiv grofu, ali vendar je imel hude ukaze zastran njega. Še to noč, précej — brez kake pomude je v Brusel odšel ž njim.

IV.

Kakor blisk, tako hitro se je drugi dan po vsem Gentu razvédela novica: grof Vladislav je zapert. Čudne reči o njem so romale od ust do ust: malokdo pa je verjel, da so slovečega, imenitnega gospoda zaperli zavoljo umora. Vojvoda Alba si je

tačas dovolil kmalo to kmalo to; koliko silnih, kervavih djanj je bilo doprinesenih na njegov ukaz, zato se tudi nihče ni čudil nobenkrat, kedar so zopet koga iz kakega vzroka odpeljali v ječo ali k sodbi. Ali da-si so Vladislava čestili mnogi iz tedajšnjega gospostva, meščanstva in ljudstva, šepetali so sploh, da je razznanjena vést o umoru gotovo le plašč, ki vojvoda kervave čine hoče pokriti z njim.

Pa kdo bi dopovedal žalost, ki se je bila vgnjezdila v grad zapertega grofa Vladislava! Družina se je na vseh vernih duš dan o mraku zbrala krog ognjišča — in serčno žalostni so se pomenkovali o čudnej osodi svojega gospoda. Nenadni utek, vésti o groznem hudodelstvu pred več leti, potlej to, da so ga minulo noč vjeli v genškem samostanu pri sv. Petru in odpeljali v Brusel, vse to je hudo razžalostilo ves dom. Otožnost in neznano gorjé, ki je terlo mlado nedolžno, milostno grafico, to je razmnožilo splošno žalost. Radi bi jo bili potolažili domači, ali človeška tolažba ni kaj pomogla, pomiril zato jo je Bog. Pobožna mladenka se je na vseh vernih duš dan na vse zgodaj odpravila v cerkev, in ostala je v njej in molila skor do opoldne. Vroča molitev jej je olajšala poterto serce, in blagostna hči se je mirnejša vernila domú. Molila pa je skor ves popoldan. Na večer, ko so zapéli zvonovi po vsem mestu, začela je vnovič jokati. Za terdno se jej je zdélo, da zvoní ubogemu očetu. Ravno tako tudi družina. Vse je groza prevzela. Pokleknili so vsi in molili za duše v vicah, molili za nedavno še imenitnega gospoda. To je bil imeniten, čestitljiv trenotek! —

V mestu je bilo že davno odzvonilo, v gradu je bilo prebivalstvo tiho. Precej odlog časa se ni nihčeupal žugniti ne besede. V tem začujejo, da nekdo zunaj terka. Stari sluga je šel ven pogledat,

drugi pak so komaj čakali, kdo je in kaj hoče. Naposled vendar pride sluga, še le čez dolgo časa. Na obrazu se mu je bralo, da je nekaj žalostnega izvédel. Da-si je starček sicer bil zgovoren in drugi da-si so ga jako radovédno popraševali, kdo je prišel v grad, sluga ni ničesar povédal, le opominjal je tovarše, naj raji molijo za vječenega gospoda.

Ko je družina vsa otožna sedéla v druge krate šumnej izbi, v tem je bil važen razgovor v sobi mlade grofice. Pozni gost, ki je bil zvečer prišel v grad, ta je bil čestiti duhoven Ambrož od sv. Petra, ki ga je bil oča naprosil, naj gré udobrihat razžaloščeno hčer. Čestitljivi služabnik Božji je s svojo serčno zgovornostjo rés balzama vlil v ranjeno serce žalostne gospodičine. Solze so jej zalivale oči, vperte na zlati križ na steni; ali v sercu se je bolj in bolj vnemala jej nada, kar je terdil duhoven Ambrož, da Bog lahko pomore tudi v teh nadlogah.

„Moj oča je nedolžen“, djala je mlada grofica nekolikrat. „Moj oča je dobrotljiv, pošten, ali kdo zná, kaj se mu zgodi“.

„Bog sam gleda v serce človeku“, opomnil jo je častiti duhoven. „Mi ne smémo soditi nikogar. Nadjam pa se, da sodniki ne bodo merili na osebo, temuč da bode gotovo pravična njihova sodba. A vi, draga hči, ne bojte se ničesar! Vaš oča je v Božjih rokah. Le verujte v Gospodovo miloserčnost, in Bog vam otme očeta. Naj je karkoli, da je nedolžen ali ne: vaš oča ostane oča, ali vi ga nikoli ne nebate čestiti in ljubiti tako, kakor se spodobi. Ljudjé se lahko ogoljufajo in po krivici obsodijo; ali zgodi se to ali to, mi se pokorno vdamo Božjej previdnosti“.

„Rada se v pokori vdam Božjemu sklepu“! — djala je bogaboječa grofica. Vi ste me rés potolažili duhovni oče! — Bog daj, da se vse steče tako,

kakor mi vi obétate in kakor sama želim. Ali vendar le se bojim, da utegnejo obsoditi očeta, da-si je nedolžen. Nekoliko vojvodovih svetovavcev je sovražnih našej rodovini, vojvoda jim pa verjame — in to me straši in boli“.

Duhoven Ambrož je imel zoper vsako tako misel précej dobro besedo na jeziku. Tako se je bogaboječa grofica vterdila v svojej blagej nadi. Modri služabnik Božji je za zdaj dokončal svojo nalogo, vstal in odpravil se domú. Pobožna grofica ga je poprosila še, naj jo blagosloví. Duhoven stegne roke nad njeno glavo in začne vroče moliti tako, da se je duša gibala v njem, v očesu pa so se mu solze jele lesketati. Potlej je grofico izročil Božjemu varstvu, in odšel je v mésto. Stari sluga, ta ga je pa sprémil.

V.

Na dan sv. Karola boromejskega precej zjutraj se v Bruselu mnogo ljudi gnjete po ulicah in po tergu. Vsi pak skoraj hité na tisto stran, k sodnjej hiši, in zbirajo se na razsežnem tergu v germade. Ali ni tù ne enega človeka, ki bi ne pripovedoval ali poslušal, kaj drugi govore o groznem zločinu grofa Vladislava. Nekteri odmajevajo z glavami, nekteri očito nasprotujejo in zopet nekteri za gotovo terdijo, da so tega gospoda obdolžili, kako je lastnega brata dal spraviti s tega sveta. Povsod je velik hrum. — Ljudí je vsako minuto več, in napósled pred sodnjo hišo vstane taka gnječa, da človek ni mogel ne s silo ne z lepa preriti k velikim vratom.

Ali na enkrat se začne deliti množica, prostor delati osebama, ki hitite naprej. To je bil čestiti duhoven Ambrož s hčerjo nesrečnega grofa, ki jo je peljal v sodnjo hišo. Duhovna Ambrožā so imeli v

Gentu in Bruselu za svetega moža. Kar pa mlada grofica, po zimi je bivala v Bruselu, ta blaga gospodičina je bila tu znana, da je zarés angelj kerščanske poterpežljivosti in ljubezni. Tem sočutnejša so imeli serca, ko so videli ubogo plemenitnico, da v černo obléčena gré za duhovnom v sodnjo hišo, kjer bode razglašeno, kako so obsodili njenega očeta. Ko sta skozi sočutni ljud prerinila serčni duhoven in žalostna hči, stopita naposled v sodnjo sobo.

Prostorna sodnja soba je bila v črnem suknu od stropa do tal; čudno moč je iméla človeku do serca. Na vzvišenem mestu je stal sodnji stol, nad stolom je visel visok križ z Odrešenikom. Pervi sodnik je bil že sedel, drugi pa so ravno sedli k njemu. Na enkrat vstane šum; čuden šepet med ljudstvom nekoliko stran od ograde je pričal, da so se jele razvijati jako važne posebnosti.

Ravno se je bila začela kervava sodba. — Grof Vladislav je pokojno stal pred sodniki. Z obličja, mertvaško bledega, mu je sijala serčnost, in dušni mir mu je gledal ž njega; bojezen in terpkost ga že ni več terla od takrat, ko se je bil pomiril z Bogom. Videl je sicer smert pred seboj, ali ni se je bal, temuč hvaležno jo je hotel sprejeti iz Božjih rok, zato ker jo je bil zaslužil. Sodnik ga je očito in resno vprašal, kako in kaj; pa nesrečni bratomorec je neprestrašeno priznal, kako nesramno je svojega brata hotel spraviti s tega sveta.

„Hlepenje po posvetnej slavi in lakota po imetku — to me je ogoljufalo“, odgovoril je grof. „Ta ošabna strast me je oslepila in prevzela tako, da nisem slišal svoje vesti in nisem porajtal duše, temuč da sem se okervavil s kervjó nedolžnega Abeljna. — Popisal sem ubojivcema osebo, ki sem se je hotel iznebiti; — dal sem jima denarjev — in zato dvajset lét nisem bil miren — še v spanji ne. Dokler se nisem

pomiril z Bogom, tako dolgo sem ves čas pekel nosil v svojem sercu. Zdaj pa sem pokojen, spovedal sem se, a Bog, tega se nadjam, Bog mi je prizanesel — kazni se ne bojim nikakoršne na svetu“.

In ravno tačas, ko je grof to govoril vpricho zavzetih poslušavcev, pride menih s hčerjo spokornega zadolženca v sodnjo sobo. Hči je zbéžala očetu v naročje — curkoma so jej solze tekle iz oči in od samega joka je komaj vskliknila: „Oče moj!“

To je bilo pekoče zavzetje. Po vsej dvorani so začeli glasno ihteti, celó sodniki so si otirali solze. Grof Vladislav pa, da-si je bil globoko ginjen, vendar mu ni ne solza kanila iz oči; le tresel se je na vsem životu in vil tako, kakor je vedel in znal, da bi se bil iz rok izvil svojej dragej hčeri. „Ljuba hči, idi od tu!“ rekel jej je, „zakaj si prišla sèm, ljubka moja? Oh, hči, odpusti — odidi! Tvoj oča je hudodelec“!

„Ne govori tako, dragi moj oče!“ odverne angeljska duša. „Ko bi tudi bilo rés to, kar ljudje govoré, tvoje terpljenje ni tvoja pokora, moje solze in moja molitev ti usmiljenje izprosijo iz nebes. — Dovoli, oče!“

„Oh, jaz nisem vréden, da sem tvoj oča“, zaihti nesrečnež.

„Jaz“, odverne ta pravi angelj, „jaz bi ne sméla reči, da sem tvoja hči, ko bi te zapustila“.

„Oh, hči, idi od mene. Saj ne smés tú ostati. Ali ne véš, da je tvoj oča . . .“

„Že vem vse, dragi oče! Ali ko bi tudi bil . . .“ Solze jej zapró glas. Nihče se ni upal spregovoriti; ko se pa grofica zopet oserči, oberne se k sodnikom in reče: „Gospodje! povejte, prosim, sodbo in storite, kar pravica zahtéva. Ne bojte se mene! Mora-li moj oča vdati se vašemu ukazu in vašej sodbi, vda se tudi njegova hči. Bog me oserči. Jaz ostanem tú, moram ostati. Ako je očetu odsojeno, da mora

umreti, dà, kdo bi mu zadnjo uro lepše postregel nego hči sama?"

„Zavoljo teh besed ni bilo ne enega očesa suhega, celó sovražnike nesrečnega grofa je le prevzelo in globoko ganilo; vzorna ljubezen blage hčeri je vsem pričujočim serca presunila kakor želo.

Zdaj nesrečnik vstane. Po vsej sodnej sobani vstane velika tihota, ker na versti je bila poslednja sodba. Sodnik je bil resen starček. Stal je tu popolnoma prepričan; najpoprej je povedal tožbo zoper grofa Vladislava, potlej je opomnil, da je hudodelec skrivaj in očito spoznal svoj strašni zločin. Zarad tega hudodelstva zgubi zločinec vse časti; verh tega pa mu rabelj še glavo odséka na bruselskem morišču.

Grof je to sodbo poslušal s čudno serčnostjo. Najplašnejša je bila njegova hči. Sterpéla je do konca. Po zadnej besedi se pa zgrudi očetu v naročje. Čez nekoliko časa se zopet zavé, hotéla je z očetom oditi na morišče.

Ali nenadno stopi zdaj duhoven Ambrož po stopnicah k sodnikom in poprosi jih, naj mu dajo besedo:

„Konec je razprave, ki ste posled nje določili osodo hudodelčevemu življenju. Vaša sodba, gospodje! ta je sicer resna, ali nikakor ne pravična, kajti jaz, kar to zadeva, vém gotovo okolnost, to znam le sam jaz in ne ménim je zatajiti nikakor. Ako ste grofa Vladislava na smert obsodili zató, ker je priprave delal, da bi svojega brata spravil s poti, tedaj je vaša sodba pravična; ako ste ga pa obsodili zarad umora, moram pred obličjem živega Boga reči vam, da bi se velika krivica zgodila obsojencu“.

Zdaj duhoven za nekoliko časa umolkne. Noben sodnik in tudi nihče izmed pričujočega ljudstva se ni upal ziniti ne besedice. Po vsej sobi je bilo tiho

kakor v grobu. Čez nekoliko časa zopet glasno začne duhoven Ambrož govoriti tako-le:

„Gospodje! kolikor je meni znano, grofa Vladislava ste obsodili na smert, naj mu rabelj odseka glavo, ker sta ga dva ubojivca zatožila, in zato, ker je sam spoznal svoj strašni zločin. Ali ta dva ubojivca sta se ogoljufala. Brat grofa Vladislava živi še zdaj.“

„Ali brat njegov, da je živ?“ enoglasno vsklikne vse ljudstvo.

„Kaj, brat moj — živ?“ vskrikne obsojenec bojazljivo. „Za Boga živega, kje je?! Kje je, da mu padem pred noge, in predno umerjem, da ga poprosim odpuščanja!“

„Ali imate, čestiti oče, dokaze za to, da je živ — grof Filip Vladislav?“ popraša sodnik.

„Dokaz — živ, dokaz za to, sem — jaz“, odverne menih; zdaj se odkrije in pové: „Jaz sem Filip Vladislav“.

„Tako, on je ta! To je grof Filip Vladislav! — zadoné glasovi z nekterih strani po sobi.

„Tedaj ti si moj brat!“ — zaihti grof z na pol radostnim, na pol bojezljivim glasom. Planil je duhovnu Ambrožu k nogam in na ves glas začel jokati

Tudi služabnik Božji začne jokati, sklone se k jokajočemu bratu in hoče ga pritisniti na serce.

„Oh brate!“ vzdihne ta, „dragi moj Filip! dovoli, naj objamem le tvoja kolena. Sicer nisem vréden, da te pogledam v obraz. Odpusti nesrečnemu hudodelcu!“

„Ti si moj brat“, odverne duhoven in stisne k sebi vzdihajočega grofa. Že davno sem ti odpustil!“

„Brat mu je odpustil! Bog mu je tudi že odpustil! Kdo mar bi ga smel še obsoditi? — „klicali so ljudje z vseh strani.

„Pervi sodnik, ki je pred mnogo leti sam dobro poznal grofa Filipa Vladislava, poznal ga je zdaj, in précej je vso to čudno dogodbo oznanil vojvodi. Čez nekoliko časa je posel prišel od vojvoda z odgovorom, in sodnik je radosten odgovor oznanil ljudstvu. Tak le je bil:

„V imenu Nj. Milosti Filipa, kralja španskega, najviši nizozemski vladar, kraljevi naméstnik in pooblaščenec razglašá, da se grofa Indriha van — Opstraten vsa kazen raztega le na en pogoj: da jutro zgodaj pred vrati sv. Gudule očito pokaže, da se kesá zaradi svojega zločina“.

Z neizrečenim kričem so sprejeli to določbo vsi, slavo vpili kralju, vojvodi in grofu Filipu! —

VI.

Po bliskovo naglo se je po vsem méstu in po okolici razvédela povést o tem, kar se je bilo ravno prigodilo v sodnej hiši. Ljudjé so se razvneli: nekteri so slavili duhovna Ambroža, nekteri grofa Filipa. V tem s hčerjo vred brata prideta na terg. Razognjeno ljudstvo je od same radosti verlega duhovna Ambroža hotélo slovesno vzdigniti in zanesti v vojvodovo palačo, ali pobožni božji služabnik ni hotel tega. Peš sta šla brata v palačo, neštevilna množica ljudstva pa ž njima. Vojvoda ju je z nenavadno ljubeznijo pozdravil, grofa Viljema vzdignil od tal in resno opomnil:

„Jaz sem vam podaril le življenje, več vam nisem smel podariti. Imetek in časti so po zakonu staršega brata gospoda Filipa. Te morate že zapustiti“.

„Niso mi na mar“, odgovorí grof Vladislav. „Serčno rad se iznebim bremena, ki mi je ogrenil vse veselje na svetu, in ki bi mi bil skoro vzel tudi srečo vsega življenja. O ko bi pač nikoli ne bil

poželel teh ničemurnih reči! Oh, da ne bi bil postal nesramen ničemnik in deležnik zločincev!“

„Milost“! odgovori Filip vojvoda in spoštljivo govori dalje: „ne ménite, da mi je hudo po minljivej časti in po bogastvu. Postal sem Gospodov služabnik, zdaj sem duhoven menih. Iz dobrega naména sem zapustil svet že pred mnogo léti, in še dan danes se ne kesam zató. — Jaz nočem, jaz ne smém svojih očí pustiti nazaj na bogastvo. Gospod nebeški mi je dal drugo polje. Imetek in vse, kar je bilo moje, naj ima le moj brat. Ako pa bratu ní na mar to, naj vse za doto dobode njegova dobra hči“.

Duhoven Ambrož se je bil dobro doteknil bratovega serca. V nekoliko dneh se je ves spremenil. Spoznal je po milosti Božje, česa mu je treba; sklenil je, da vse svoje življenje posveti Bogu. Zató je odkritoserčno razodel vojvodi, da hoče le še do nekega gotovega časa gospodariti, potlej pa ne več, ko bi tudi po vsej pravici njegovo bilo bogastvo.

Po kratkem razgovoru z vojvodom se poslovita in potem odideta oba — roko v roci — v svetišče sv. Petra. Z očetom je šla tudi poštena hči, z mislimi in s sercem že bolj v nebesih nego na svetu. Šli so se zahvalit Bogu v cerkev, kjer je tako očito pokazal moč svoje ljubezni in usmiljenosti.

Ves popoldan sta brata bila sama skupaj. Duhoven Ambrož je poskušal, kar je vedel in znal, da je prepričal brata, kako ga ima rad in kako mu je véren. Še le zvečer sta se ločila: duhoven Ambrož je šel v svojo tiho izbico, brat Vladislav pak s spokorniško tolažbo na svoj dom.

VII.

Zgodaj zjutraj, pa že mnogo ljudi vré v cerkev sv. Gudule. Mnogo jih hiti tjekaj le iz radovednosti, nekteri pa gredó molit; ali malokdo hladen gre nazaj,

malokdo samoglav, brez dobrih namenov. Grof Viljem Vladislav stoji tam na vzvišenem mestu v slabej spokorniški obleki. Kes, ponižnost in mir mu sije z obraza. S to svojo nehinavsko ponižnostjo in kesom gane vsakega; ledena serca se tajajo, grešniki se obračajo k Bogu, ker vidijo, kako je prizanesljiv in milostljiv, kako čudna in mogočna je Odrešenikova milost. Redko kedaj in malokdo izmed tisoč in tisoč poslušavcev je domú šel po pridigi izverstnega govornika pri sv. Guduli s takimi dobrimi naméni, s kakoršnimi danes gredó od tega spokornika.

V tem, ko se céle kupe ljudi zgrinja pri sv. Guduli — vsakdo je hotel videti grofa v spokorniški obleki — v tem bogoboječi duhoven Ambrož moli v kapeli žalostne matere Božje pri sv. Petru. Vstal je bil davno pred svitom in šel v cerkev; z vso svojo dušo se je zamaknil v molitev in Boga prosil za brata. Ravno ob navadnej uri je odslužil sv. mašo v kapeli in potlej je še pred poldnem šel v palačo k vojvodi. Vojvoda bi bil tudi rad izvedel osodo in čudo, kako je živ ostal sploh ljubljeni grof Filip. Serčno rad je bogomili grof Filip ustregel tej želji, vse na čast materi Božjej.

„Ne daleč od Pampilijana v Rimu“, začel je pripovedati vojvodi, „sta planila ná-me dva razbojnika. Sunila sta me nekolikokrat v persi in ranila, potlej sta pa zbéžala. Gotovo sta menila, da ne vstanem več. Ostal sem na mestu na pol v nezavédnosti, pa vendar sem dobro čul, kaj sta se ménila ubojivca. Prišel je po tistem poti ravno nek menih, menda poslanec Božji. Ko me zagleda, da ves v kervi ležim pri cesti, precej razsede svojega konjiča in stopi k meni. Ker je videl, da sem še živ, vzdigne me na konja tako, kakor Samaritan, in šel je z menoj v bližnji samostan. Ko hitro so mi izmili rane, posijala je zopet v meni zavédnost. Po govorjenji teh dveh razbojnikov sem spoznal, kdo ju je najel na

umor. Ni mi treba pripovedati, zakaj sem po tej grozni dogodbi zapustil svet. Sklenil sem, da se odrečem temu goljufivemu svetu; torej poprosim opata tistega samostana, naj me vzame va-nj. Ko sem dosegel svoje želje, pustil sem brata sodbi pravičnega Boga. Vest je ubožca pekla in ščipala hujše, nego bi ga bili kaznili kaki še tako hudi sodniki ali rabeljni“.

„Ostal sem tedaj v samostanu, in opat mi je obljubil, ker bi jaz sam to rad, da svojim bratom prepové, da me nikoli nobeden ne smé poprašati, zakaj sem prišel v samostan“.

„Minulo je nekoliko lét, predno sem postal duhoven. Ko sem bil že mašnik, vnela se je iz dobrih namenov v meni želja po domovini: rad bi bil blizo nesrečnega brata, zato da bi ga skrivaj opazoval in s časom njegovo dušo pripeljal na pravi pot. Razodel sem svoje namene sv. Očetu, sv. Oče pa so je odobrili in dali mi pismo na opata pri sv. Petru v Gentu. Opat me je vzel v samostan in dal mi ime Ambrož, o mojej nekdanjej osodi pa ni nič zvédel, in tudi tega ne, zakaj sem šel v samostan.“

„Zdaj pa rad zapustim svet. Že se je vresničila najgorkejša želja mojega serca na svetu. Uslišal me je Gospod — hvala zató Njegovej dobroti! — Odrešenik je uslišal prošnje mojega serca, ki sem ga sleherni dan odperl Božjemu obličju. Moj brat se je skesal, jaz pa sem mu otel življenje — poštenej hčeri pa očeta. Uslišal je Bog moje vsakdanje prošnje — moj brat je vzdihal k Bogu tako, kakor David: „Skesanih in pobožnih serc ne zaveržeš, in je uslišal njegov glas“.

Vojvoda Alba je bil mož résne postave in terdega značaja, to je bilo sploh znano; ali vendar njegovo terdo serce je ganila beseda duhovnova, ki je bil navdušen od svete ljubezni do Gospoda Kristusa. Ponosni, mogočni Alba se je čudil velikej

ponižnosti in serčneje ljubezni, ki je posled nje Božjega služabnika serce oslepljenemu bratu odpustilo veliko krivico. Čudil se je vojvoda velikej kerščanskej moči, kajti ta nenavadni duhoven, še mlad, pa se je znal že tako mertviti. V vojvodovem sercu se je vnela spoštljivost do hrabrega Božjega služabnika. In ker je hotel — kolikor toliko — pokazati kako ga čestí, djal mu je: če prav bi grofu Viljemu vse časti lahko vzel zavoljo tega hudega pregreška, vendar tega nikoli ne bi storil zavoljo tako poštenega brata ne.

Duhoven Ambrož se naposled posloví, odide v bratovo stanovališče, in tú je ž njegovo verlo hčerjo vred čakal, da je spokorni brat prišel iz cerkve.

Na večer je grad van Opstratenskih grofov tako veselo oživel, kakor že davno ne. Brata -sta skupaj sedéla v sobi in razgovarjala se; mlada grofica se, neizrečeno vesela, ni skoro več na zemlji čutila se. Od same radosti so vsi trije pozabili na minule nadloge.

„Meni je dobro“, djal je brat duhoven. „Tvoja blagost je in bode studenec novih radosti mojega življenja“.

„Kaj jaz!“ odverne brat. „Tebi predragi moj angelj in oče! tebi bodem na veke hvaležen za vse, kar koli me blaži na tem svetu. Ti si mi umiril vést, ti si otel mojo čast in moje življenje, ti si me osrečil. — Po zdaj nočem več drugače živeti nego tako, kakor boš ti hotel in svetoval mi. — Vém, da bom živel po volji pravega angelja, nikoli več ne zaidem s pota, Bogu dragega“.

„Tako sta drug drugemu razodevala vsak svoje vroče serce; in kakor bi se bila kosala, tako sta veličala ljubezen večne Božje previdnosti; na to ni sta pomislila, da jima poteče čas. Naposled so se jima nekoliko olajšali čuti, in grof Viljem je duhovna poprosil, da bi mu razodel, kako to, da je živ ostal.

Duhoven Ambrož je hotel vstreči bratovej želji ter začel pripovedati to, kar je povédal vojvodi; samo domačim je razodel nekoliko dogodkov, ki iz njih lahko spoznamo verli značaj pravega Božjega služabnika.

„Vzeli so me v samostan“, začne pripovedati menih, „vroče sem želel, da bi svet ne izvedel hudo delstva, ki ga je v svojej slepoti učinil tisti, ki sem ga rajši imel ko ves svet. Opat mi je obljubil, da nikoli nikomur ne razodene te skrivnosti. Od njega sem tudi vse izvédel, kar se je v Rimu snovalo na moj vspeh. Čast in hvala bodi Bogu, da posled njegove milosti še nikoli nisem kopernel po kakej osveti. Ko bi se ne bil bal, da ti ostrupim vse življenje, precej bi ti bil prihitel v naročje. Ali bilo mi je do tega, da te osrečim s kako še večo dobroto; zatorej sem svoje življenje posvetil kerščanskej ljubezni in duhovskim dolžnostim. Zdaj pa sam znaš, da ni bila prazna ta moja nada. Bog je sprejel skrivno žertvo moje ljubezni in pripravil mi plačilo — tako, kakoršnega se ne bil nadjal nikoli. Iz početka so me skušnjave obhajale: skušnjavec mi je oživljal minulo življenje, ko sem imel vsega dosti in časti tega sveta. Résni zapor, terda terda obleka, hudi post, nočno bdenje — vse to se mi je časi hotélo nekako pristuditi. Ali vendar, hvala Bogu! ta boj ní terpel dolgo časa. Izverstni duhoven, ki je bil moj svetovavec in vodnik, ta je vselej razgnal oblake nad menoj. Bog sam mi je tolažbo lil v serce in pomilostil me, da sem studenec neizrečnih radosti našel v svojem novem življenji, v našem ostrem stanu. Neka misel se me je pa vendar lotila in ta je kalila mir moje duše: to je bil spomin na rajkega dobrega očeta“.

Po teh besedah je Viljem globoko vzdihnil, za roko prijel brata stisnil ga in spregovoril:

„I predragi moj brat! ko bi ti védel, kako pogosto po noči in po dnevi sem v sanjah pred seboj imel tvoj obraz in najinega rajnkega očeta; ko bi vedel, kaka terpkost in groza me je vjedala, ko sem videl tebe v kervi — očeta pak na smertnej postelji . . .“

Revež od samega joka ni mogel dalje govoriti. Duhoven je molčal, zató da bi si brat tem lože olajšal serce. Čez nekoliko časa pa je grof začel zopet govoritit ako-le:

„Zmérom si bil v mislih očetu. Ko so umerli, imeli so te v mislih; tvoje ime se jim je treslo na ustnih še, ko se je duša ločila od telesa. Dokler bom živ, ves čas ne pozabim te posebne ure. Dragi oča so stegnili roko in položili jo na mojo glavo, blagoslovili me in s slabim, derhtečim glasom rekli: „Viljem! ti si poslednji, edini moj otrok. Bog sam te varuj in ohrani! Smert tvojega brata je pospešila mojo smert; kedar se mi prikaže njegov obraz, vselej mi je še tolažba. Še nekaj imam na sercu. Ti si ded mojega imena in vsega imenja: daj, da podedovaš kreposti svojega starejšega brata!““

„Te besede so mi presunile serce kakor meč. Padel sem na kolena, besede pa nisem mogel nobene z jezika spraviti; merzel pot mi je orosil čelo. Zdélo se mi je, da me že smert loví, ko so dobri oča naposled moje merzlo čelo zaznamovali z znamenjem sv. križa. Čutil sem, kako sem nevreden očetovega blagoslova, skoro bi jim bil razodel, kak hudodelec je njih hudobni sin.“

„Da so moj oča umerli“, povzame duhoven, „to sem précej izvédel. Tudi sem redoma dobival sporočila o vsem, karkoli se je godilo domá, in sporočila o domovini. Očina smert je pretergala zopet eno vez, ki bi me bila utegnula nekoliko vezati na ta svét. Preterpel sem sicer nekoliko lét v ostrem učilišču našega stanú, in noč in dan sem molil za

svojega brata. Ob enem se lotim bogoslovja, moji predstojniki so za dobro spoznali, da me za duhovna posvetijo. Res so me posvetili. Vnela se je v meni želja po zamorskih krajinah, rad bi bil tam sv. evangelij oznanjal divjim poganskim narodom. Ali po čudnem Božjem sklepu sem prišel v svojo domovino. Usmiljeni Bog me je pripeljal domú, zató da tú ljubega brata otnem iz grozne nevarnosti“.

„Prišedši iz Rima domú, sklenem, da se ne dam spoznati. Prišedši v Brusel še pogledat nisem šel v očin grad. Zavil sem v cerkev sv. Gudule; z molitvami sem si olajšal serce na tistem svetem mestu, kamor sem v mladosti molit hodil z očetom in z materjo. V kapeli Matere Božje sem preklečal nektéro uro, klical Gospoda na pomoč in molil zate. Neizrečen pokoj se je vdomačil v mojem sercu. — Bog sam me je razsvetlil, za terdno sem se nadjal, da dočakam lepših časov. Taka radostna gotovost, taka tolaživna nada mi je premogla serce, da se mi je zdélo: tvoje serce čutim na svojih persih. Od tú sem šel v Gent in v samostanu pri sv. Petru sem našel tiho blagostno zavetje“.

„Večkrat bi ti bil jako rad razodel, dragi Viljem, da še živim. Ali da-si me je mnogokrat zeló gnala ta želja, vendar se jej nisem nikoli vdal. — Moja duša je živéla ob nadi, da Božja previdnost sama osnuje vse, kar pomore na dober konec. — Nekega dne sem že imel pismo, hotel sem ti oznaniti, da sem živ, in da te véрно ljubim še zmérom. Ali Gospodova roka me je zadržala in sežgal sem listek. Božji glas mi je velel, naj le ostanem v tihej samoti in ves Božjej ljubeznjivej sodbi vdan, čakam, kaj stori Gospod sam“.

„Čas se spreminja, in čas spreminja vse; moj ljubezni, dragi moj, pa ní spremenil! Čem delj, tem gorkejše sem prosil Boga zá-te, da bi se poboljšal, da bi te razsvetlila Božja milost, da bi se večno izveličal“.

Kakor biserji, tako so obile solze kapale bogaboječemu duhovnu po čestitem obličji. Grofu Viljemu so sveti čuti kar topili serce; hvaležno se je čudil bratovej ljubezni, ves vdan Božjej milosti. „Ti si moj angelj“, ves razvnet vzdihne bratu na persih. „Tebi se moram zahvaliti za življenje in oetje. Ti si me osvobodil smerti, ti si me iztergal iz večne propasti — brate, ostani, prosim te za Boga ljubega, bodi moj varuh in vodnik po zdaj . . .“

Serčni poljubci so osnovali vez nove ljubezni, poterdili ljubeznjivi pogovor obéh bratov.

Duhoven Ambrož je nekoliko dní ostal pri bratu. Ko se je pa odpravljaj nazaj v samostan, pade Viljem bratu pred noge in poprosi Božjega služabnika, naj mu dá blagoslov za njegove namere. „Kar sem sklenil“, djal je, „to hočem doveršiti z Božjo pomočjó! Bog mi pomore — in brate, ti me ne zapustiš!“ —

Ni bilo še leto okoli, in v gradu grofa Vladislava so obhajali ženitev. Verla grofica je bila vzela nekega verlega moža. — Nekoliko nedelj potem je v samostanu pri sv. Petru v Gentu dobil stanoviti sivec meniško kapo, in duhoven Ambrož je jokal od samega veselja. Ni treba omeniti, da ta novi menih je bil — grof Vladislav.

II.

Kerščanstvo pod rimskimi vladarji prvih treh stoletij.

(Spisal F. Rup.)

Zakaj se je kerščanstvo preganjalo?

Veliko je terpela kerščanska cerkev koj v začetku od Judov; ko pa je bilo njih glavno mesto Jeruzalem leta 136 popolnoma razdžano, pa jej niso mogli več veliko škode prizadjeti; vendar vstal je zoper njo drugi mogočen sovražnik in sicer poganstvo (ajdovstvo). Z orožjem ljubezni, molitve in besede Božje je zmagalo kerščanstvo tudi tega, čeravno še le po tristoletnem boju, v katerem je pustilo tisoč in tisoč mučnikov svoje življenje za vero in Boga. Noter do Konstantina so bili skoraj vsi cesarji rimski namestniki in častniki preganjavci kristjanov; le da so nekteri bolj, drugi manj divje razsajali. In kaj je bil mar vzrok tolikemu preganjanju?

1. Poglavitni vzrok preganjanju je naznanil svojim učencem že Gospod sam rekoč: „Ker niste od tega sveta, zato vas bo svet sovražil.“ (Jan. 15. 19.) Kraljestvo Božje in kraljestvo tega sveta ostaneta si vselej nasprotnika; zato preganja se tudi cerkev na svetu naprej in naprej, le da ne vselej enako in ne vselej z enakimi sredstvi: danes po slabih bukvah in lažnjivih časnikih, jutri po

krivih nauk in krivičnem natolcovanju; včeraj po silnem zatiranji in mučenji, danes po laži in zvijači.

2. Kakor Judje, tako so tudi kristjani terdili enega samega Boga, poganske bogove so pa zavergli kot prazne in izmišljene reči. V svetišča poganov niso hodili in njih bogovom nikakor niso hoteli darovati. Rimskim cesarjem je pa bilo staro državno bogočastje podpora vladarstva; kdor je tedaj tajil in zaničeval državne bogove ter jim ni hotel darovati, ta je bil puntar, ker je podkopal stebre državi. Zató so silili mnogi rimski cesarji kristjane, da bi bogovom darovali; ker pa tega niso hoteli niti mogli storiti, mučili so je večkrat grozovitno do smerti. — Ugovarja se sicer, da so puščali Rimljani vsakemu narodu njegovo vero in še nauke podverženih ljudstev sprejemali med svoje: tedaj gotovo niso tako hudo stiskali kristjanov, kakor pišejo kerščanski pisatelji. Temu odgovorimo to-le: Resnica je, da so delili drugim veram skoraj enakopravnost; vendar kerščanski veri nikakor ne, ker se ona nikar ni mogla zediniti s poganskim bogočastjem. Ona je oznanila očitno, da hoče podreti vse tuje bogove; jasno je učila, da je le en sam Bog pravi Bog, vsi drugi bogovi pa izmišljene spake; terdila je, da je le ena sama vera prava vera, vse druge pa zmotnjave in laži.

3. Poganski duhovni, ki so si bili po besedah Ciceronovih v svesti, da so le zviti sleparji in goljufi, oni so se ustavljali kerščanstvu že zategavoljo, da si ohranijo čest in dobiček. Njim enako so šuntali tudi nekteri tergovci ljudstvo zoper kristjane, ker so videli, da pri njih nič ne razprodajo svojega blaga, katero je bilo z bogočastjem v zvezi. Kristjani med vojaki niso hoteli priseči vojaške prisege, še menj pa skazovati malikovavske česti podobam cesarjev, in to so jim prištevali v zlo. Častniki in uradniki so zapustili večkrat svoje časih visoke

službe, ko so postali kristjani; sploh pa so se ogibali kristjani gledišč, v katerih so se bojevali borci (gladiatorji) na smert. Zató so je dolžili, da so skrivni rogovileži, ter so je preganjali.

4. Kerščanska vera je morala globoko vraščena mnenja, predsodke in neomejene strasti starega sveta zatirati ali vsaj krotiti, čeravno so bili s temi sklenjeni marsikteri dobički. Morala je človeka popolnoma prestvariti, nove misli, želje in djanja mu vdehniti in to je bilo zares težavno, ker je bilo pogansko bogočastje pri večini priprostega ljudstva še v čislih. Saj je bilo ono vera preddedov in vera, v kateri so odrasli tudi sami in odgojeni bili. To vero zapustiti je bilo težko, in ljubezen ali nagnjenje do starodavnega in domačega budila je čert in meržnjo do nove vere in do onih, kateri so k njej pristopili. — V stari veri živeti ni bilo težavno, ponujala je zraven sijajnih veselic in praznovanj še veliko prostora strastim in mehkužno-razuzdanemu življenju. Nova vera pa je nakladala in tirjala toliko težavnega zatajevanja samega sebe, boj s svojimi strastnimi in slabimi nagnjenji itd. Zraven je pa že lepo obnašanje kristjanov obsojevalo razuzdano življenje poganov; ni čuda tedaj, da so pogani začeli kristjane sovražiti in preganjati.

5. Zunaj teh, rekel bi, natornih vzrokov tudi ni manjkalo se napčnih mnenj o kristjanih in njih nauku, ali pa očitnih laží in obrekovanj. Ker so kristjani Boga molili v duhu in resnici ter se ogibali poganskih daritev: dolžili so je pogani, da so brezbožni, neverni in neznabogi. Ker so se shajali zavoljo preganjanja ob ponočnih urah na samotnih, skritih in zapertih krajih: dolžili so je, da so potuhnjeni in deržavi nevarni možjé. Tudi greha nečistosti med sorodniki so je dolžili, ker so napek zastopali imena „bratje in sestre“ (tako so se imenovali kristjani med seboj). Skrivnosti

nauk o presvetem rešnjem telesu, ktere-
 niso popolnoma poznali, napeljal je pogane na misel,
 da jedó kristjani človeško mesó in pijó človeško
 kri. — Če je kaka nesreča zadela deželo,
 če je nastala vojska, lakota, suša, potres itd., koj
 so začeli tega kristjane dolžiti, češ, da so kristjani
 bogove razjezili, ker jim nočejo darovati. Vse to
 je vzrokovalo večkrat kervava preganjanja kristjanov,
 ktere so se iz začetka pogosto izmed ljudstva začele,
 pozneje pa po mnenji in volji vsakokratnega cesarja
 se ravnale. V obče štejemo deset večih preganjanj
 in nekaj manjših; vendar ni raztegalo se vsako pre-
 ganjanje čez ves rimski svet; nektera so bila le bolj
 po posamnih krajih.

I. Od cesarja Avgusta do Nerva.

Ko je vladal srečno in mirno Avgust (do 14. letu
 po Kr.) rimsko cesarstvo, tedaj je bil naš Odrešenik
 rojen in izrejen; ob času Avgustovega naslednika
 Tiberija (14—37.) je učil, terpel in na križu
 umerl. Sledila sta na prestolu Tiberijevem cesarja
 Kaligula (37—41) in Klavdij (41—54); prvi
 se za kerščanstvo še zmenil ni, drugi pa je pregnal
 vse Jude iz Rima, ker so se mu nevarni zdeli der-
 žavnemu blagru. Ž njimi so morali pobegniti tudi
 tam stanujoči kristjani, ker so iz začetka pogani
 vse kristjane Judom prištevali, misleči, da so krist-
 jani le kaka stranka judovske vere. Tačas je za-
 pustil tudi sv. Peter rimsko mesto, in se podal v
 Azijo in Korint; vendar po cesarjevi smerti se je
 povrnil spet nazaj.

Mnogo predrugačil se je stan kristjanov ob
 času cesarja Nerona (54—68). Že pred dva in
 tridesetim letom svojega življenja je pomoril ta gro-
 zovitnež svojo mater, brata, ženo, učenika in mnogo
 senatorjev ali starešin. V neizmerni prevzetnosti

svoji zažgé l. 64. mesto Rim na več krajih, da bi videl podobo goreče Troje, in zamogel mesto pozneje tem lepše sezidati in po svojem imenu imenovati. Cel teden je mesto gorelo in strašen požar je popalil večino rimskih hiš. Ljudstvo, sicer že vajeno njegove grozovitnosti, ono se je zdaj vendar nekako hudo ustavilo in na tihem njega požara dolžilo. Da bi pa odvalil od sebe sum tacega hudodelstva, dolžil je kristjane, da so oni mesto zapalili in začel je je hudo preganjati in mučiti. Terpelo je to preganjanje več let in je bilo prav hudo: dajali so kristjane divjim zverinam, da je tergajo; razpenjali so je na križe in metali v reko Tiberu, ki teče skoz rimsko mesto; s smoljo zalite in v slamo zavite so je zažigali ko svetila po mestu in po cesarskem vertu, v katerem se je sprehajal grozovitni trinog. — Takrat je sprejela cerkev veliko število mučenikov, katerih imena so nam večidel neznana; med njimi sta tudi sv. Gervazi in Protazi v Milanu. Tudi sveta apostola Peter in Pavl sta zadobila tedaj krono mučeništva. Sv. Pavl je bil že prej vjetnik, zasačili so še sv. Petra ter ga v ječo zaperli. Pravijo, da je hotel na prigovarjanje vernih iz ječe umakniti se, na mestnih vratih pa sreča ga Jezus s križem na rami. Ko ga Peter ves prestrašen vpraša, kam da gre, odgovori mu Gospod: „V Rim grem, da bi bil križan za te!“ Te besede so presunile njegovo serce, povernil se je v ječo nazaj in serčno pričakoval smerti, ktera ga je zadela 29. junija l. 67. s sv. Pavlom vred. Bil je križan in sicer z glavo navzdol, ker se ni vrednega štel, Jezusu enako umreti. Sv. Pavlu so pa glavo odsekali, ker je bil rimski mestjan, katerih križati ni bilo dovoljeno. Njunu čestito truplo je bilo tam pokopano, kjer stoji zdaj veličastna cerkev njunega imena. — Leta 68 je dobil grozovitnež Neron zaslužen plačilo. Rimsko stare-

šinstvo ga je zaverгло ko sovražnika domovine in on, zapuščen od vsakega znanca, umoril je sam sebe.

Njemu so nasledovali v enem letu slabi cesarji Galba, Oton in Viteli (68—69) in prišel je Vespazijan (69—79) na prestol. Bil je on pravičen in dober vladar in njemu enak tudi njegov naslednik Tit (79—81), ktereга so imenovali zaradi njegove pohlevnosti „ljubezen in veselje človeškega rodú.“ Tedaj je padlo tudi mesto Jeruzalem in Rimljani so ga s tempeljnóm vred razdžali. Oba cesarja kristjanov nista preganjala.

Za Titom sede na prestol njegov brat Domicijan (81—96), kateri je bil, kar se tiče grozovitnosti, Neronu nekaj podoben. Iz začetka je dobro vladal; vendar l. 94. je začel kristjane preganjati, ker se je bal, da bi ga eden Davidovih naslednikov ne pahnil s cesarskega prestola. Mislil si je namreč po mnenji Judov Jezusovo kraljestvo pozemeljsko in mogočno. Ko se je pa prepričal, da so Jezusovi sorodniki vsi ubozega stanú, ko je videl žulje na njih rokah: pahnil jih je zaničljivo od sebe ter ustavil preganjanje, češ, da mu takošni ljudje niso nevarni. — Tačas je zgubil konzul T. Flavi Klement svoje življenje in še mnogo drugih se je umorilo ali pa zagnalo v pregnanstvo, njih imetje pa je zapadlo državni blagajnici. Med zadnjimi ste bili tudi mati in sestrična umorjenega Flavija; tudi sv. Janez je bil izgnan tedaj na otok Patem, kjer je od Boga sprejel in zapisal skrivno razodenje Božje.

Cesarja Domicijana so umorili in njegov naslednik Nerva (96—98) je prepovedal, dalje preganjati tistih, kateri po judovsko živé; med nje je štel tudi kristjane. Pregnanci so se povernili na dom in tudi sv. Janez je prišel spet v Efez, kjer je umerl okoli l. 100. ko škof tega mesta.

II. Cesar Trajan.

Cesar Trajan (98—117) sicer naravnost ni izdal zapovedi, da bi se kristjani preganjali; pa njegova zapoved zoper skrivne shode se je mogla zoper kristjane obrniti; tudi poprejšnjih postav in navad ni overgel. Bil je on Rimljan starega junaštva, hraber vojak pa tudi umen vladar, ter je hotel veličast nekdanjega Rima na novo obuditi. Da to doseže, zdelo se mu je neobhodna potreba, da ponoví in vpelje spet stare državne bogove. Ker je pa kerščanstvo odkrito oznanilo, da hoče propast poganškega bogočastja, zastopila mu je tukaj sirova moč pervikrat po premisleku pot.

Prav imeniten je iz tega časa (l. 103) list bitinskega namestnika, cesarjevega prijatelja Plinija mlajšega; v njem je narisal cesarju prav jasno podobo tedanjega preganjanja. Število kristjanov je bilo tam prav veliko, paganska svetišča so stala prazna in le redko kdo je prišel darovat. Ko je prevzel on, pravi Plinij, upravo tiste pokrajine, naznanili so mu jih veliko kot kristjane. Zaznamovane je trikrat izpraševal, in jim zažugal smert, ako se niso odpovedali kerščanski veri. Kdor se je stanovitno kristjana spoznoval, bil je v smert obsojen in umorjen; le rimske mestjane je poslal v Rim, naj se tam obsodijo. Kdor je pa zatajil Kristusa ter bogovom in cesarjevi podobi kadila potrosil, temu nič ni žalega storil, ampak tega je koj oprostil. Pravi kristjani vendar ne dajo se nikakor odverniti od svoje vere. Kar se pa tiče življenja in obnašanja, hvali Plinij kristjane kaj lepo. On pravi, da se shajajo pred solnčnim vzhodom ob zaznamovanih dneh, in zapojó skupaj Kristusu, svojemu Bogu v čast kako pesem, da se zaobljubijo nič hudega ne storiti, ne krasti, ne ropati, ne prešestovati, ampak

do vsakega počteno in prijazno se obnašati. Ker pa število kristjanov le naglo narašča, ker se mu naznanjajo imena starih in mladih, imenitnega in nizkega stanú, in ker se ne upa toliko jih pomoriti, zató prosi cesarja, naj mu po svoji previdnosti on sam naznani, kako da ima ravnati s kristjani.

Cesar ga je pohvalil v svojem odgovoru, da je ravnal modro in previdno ter je zaukazal ob kratkem, naj kristjanov ne išče; ako se mu pa naznanijo in v svoji veri stanovitni ostanejo, naj je umorí; za brezimna naznanila in skrivne zatožbe naj se pa nič ne meni. — Zares čuden je ta ukaz cesarjev. Cerkvni pisatelj Tertulijan je opomnil cesarja v svojem zagovarjavnem pismu, kako krivično da je obsodil kristjane. Ako so zaslužili smert, zakaj jih ne da poiskati in iztrebiti? Če pa smerti niso zaslužili, zakaj pa velí zaznamovane in stanovitne spoznovavce moriti, saj so nedolžni? — Bilo je tedaj življenje kristjanov popolnoma v rokah njih sovražnikov. Zató si kristjani niso bili svesti pokoja ne pred Judi ne pred pogani, in veliko jih je dalo ob času tega vladarja svoje življenje za Jezusa. Med njimi so najimenitniši: papež Klement, ki je umrl okoli l. 100 ko mučenik v Rimu; Jezusov stric Simeon, drugi jeruzalemski škof, sto in dvajset let star mož, kateri je bil več dni zaporedoma neusmiljeno mučen in poslednjič križan; sv. Ignaci, drugi škof v Antiohiji na Sirskem, kterega je obsodil Trajan sam, ko je potoval skoz Antiohijo. Serčno je zagovarjal pred cesarjem svojo vero, Trajan pa je zaukazal, naj se Ignaci zvezan v Rim pelje, da bi ga tam divje zveri raztergale. Na dolgem potovanji v Rim je pisal sedem prelepih listov do vernih po Aziji in do sv. Polikarpa; rimskim kristjanom pa je pisal, naj ne branijo njegove smerti za Jezusa. Kar si je toliko želel, spolnilo se mu je kmalo; levi so ga stergali v velikem rimskem gledišču. Kristjani

pa so pobrali njegove kosti, je spoštljivo v pertske zavili in nazaj v Antiohijo prenesli, kjer so je v veliki časti imeli. To je lepa priča, da so se častile svetinje že v starodavnem času.

III. Hadrijan in Antonin Pij.

Za Trajanom je caroval Hadrijan (117—138), ki je bil sicer dober, vendar neznansko častilakomen vladar. Pridobil bi si bil rad pri zanjimcih ime blagega in pravičnega vladarja; zato je jenjal kristjane preganjati, ker sta mu dokazala kerščanska apologeta Kvadrat (atenski škof) in modrijan Aristid, kako krivično in neusmiljeno se ž njimi ravna. Vendar popolnoma pokoja kristjani niso imeli; najgerša obrekovanja in laži so spletli njih sovražniki zoper nje in so priprosto ljudstvo podšuntovali, da je večkrat v naglem puntu kristjane pobijalo ko sovražnike njih bogov, ko nečistnike, ko divjake, ki jedó človeško mesó, ko puntarje itd. Celó cesar sam dal je v mesticu Tivoli sv. Simforozo po groznih mukah vtopiti, njenih sedem sinov pa na kole pripetih pomoriti.

Ko se je ustavil pozneje Hadrijan sam temu nepostavnemu divjanju, nastala je burja od druge strani. Judje so hoteli mesto Jeruzalem s tempeljnom vred spet povzdigniti in deželo tujega jarma oprostiti. Njih vodja Barkohab, kateri se je izdajal za preroka in celó mesija, on je povabil tudi kristjane v boj zoper Rimljane; ker pa tega nikakor niso hoteli storiti, zato jih je bilo veliko prav neusmiljeno po Judih pomorjenih. Tedaj je zbralo judovsko ljudstvo tako rekoč svoje zadnje moči zoper Rimljane, vendar bili so popolnoma zmagani in veliko veliko jih je zgubilo življenje. Jeruzalem so l. 136 do čistega razdjali in kraj, kjer je stalo mesto, s soljo potrosili in s plugom preorali v znamenje, naj nikoli

več ne zida se tam ne mesto ne vas. Kjer je stal nekdanj prebogati tempelj, tje so postavili cesarjevo podobo na konju. Blizo nekdanjega mesta so zidali nova prebivališča in kraj imenovali Elia Kapitolina; vendar le samo paganom in kristjanom izmed paganov je bilo dovoljeno, da se tam naselijo.

Opustošeno Palestino so morali Judje zapustiti in razkropili so se po vsem svetu, kjer živé še dan danes ko žive priče pravice Božje. Brez domovine, brez svetišča, brez daritev, raztreseni med vsa ljudstva, ohranili so Judje vendar še svoj jezik, svojo vero, svoje šege in posebnosti, česar ne najdemo pri nobenem drugem ljudstvu.

Ko je vladal dobri cesar Antonin Pij (138—161), izmislili so si sovražniki kerščanstva novih vzrokov kristjane preganjati in mučiti. Lakota, povodnji, potresi in druge sile Božje so obiskale deželo, in koj je začelo ljudstvo kristjane dolžiti, da so oni tega krivi. Vendar človekoljubi cesar je prepovedal preganjanje, ker kristjanu biti ni nobena pregreha. Gotovo je temu veliko pripomogel spis Justina filozofa in mučenika, v katerem kristjane zagovarja in dokazuje, da so vse obdolžbe krivične.

IV. Mark Avrelij.

Njegovega naslednika Mark Avrelija (161 — 180) hvalijo poganski zgodovinarji, da je bil zgled pravičnega, modrega, stanovitnega in dobrega cesarja. To je sicer resnica; vendar kristjane je kervavo preganjal; njim ni bil pravičen in vzrok tega čudnega obnašanja lahko najdemo v filozofiških njegovih načelih. Bil je namreč stoicizmu popolnoma vdan, ta pa stori človeka ostrega tudi do drugih posebno pa tedaj, če nasprotniki tudi stanovitno terdijo svoja mnenja. Kerščanske ljubezni ni poznal, zategavoljo se mu je zdelo stanovitnost in serčnost

kristjanov le terdovratna terma, ki zasluži najhujših kazni. — Verh tega so spet na novo pregreli zastarele čenčarije o skrivnih in nečistih pregrehah kristjanov; tudi stiske, ki so prišle nad deželo, so njim podtikali. Posebno nek Krescent in razuzdani Peregrin Protej sta podšuntovala cesarja zoper kristjane. Po takem je dal sicer modri cesar ostreje postave in ukaze zoper kristjane, ko zoper divjaške sovražnike, zavolj česar ga je tudi Melito, škof mesta Sardes, v svojem zagovarjavnem pismu grajal. Natančniših sporočil imamo iz Male Azije, Galije in Rima. Terpelo je preganjanje delj časa ter bilo jako hudo in grozovitno, cerkev pa je sprejela spet lepo število mučenikov med svoje svetnike; med njimi so bili tudi sledeči:

Sv. Polikarp, že skoraj sto let stari škof v Smirni, ki je bil učenec sv. Janeza. Razkačeno ljudstvo ga je zgrabilo in pred sodnika pritiralo; ta mu je prigovarjal, naj se odpové kerščanski veri, Polikarp pa mu odgovori: „Šest in osemdeset let že služim temu dobremu Gospodu in nikoli mi ni nič žalega storil; kako bi mogel preklinjati svojega kralja, kateri me je odrešil?“ Ker se je kazal tako stano vitnega, bil je v smert obsojen, naj se sežge. Bogu hvalo prepevaje stopi na germado, ali ogenj se njegovega telesa ni dotaknil; zatorej so ga z mečem prebodli in tako usmertili. V mestu Lionu v Galiji (na Francoskem) so preterpeli 90 letni škof Potin, devica Blandina in 15 let stari fant Pontik neizrečene muke in dali svoje življenje. Pogansko ljudstvo je začelo kristjane naprej stiskati, pretepati, ropati in s kamenjem pobijati; potem je pa gosposka zajela starega škofa ter ga prav neusmiljeno in divjaško mučila do smerti. V Rimu so zasačili sv. Justina filozofa, kateri je prišel iz Azije in tukaj lastno šolo ustanovil; ker svoje vere le ni hotel zapustiti, umorili so ga z več drugimi spoznovavci vred.

Še nekaj čudnega se pripoveduje od tega cesarja. Ko se je bojeval l. 174 zoper Markomane ob Donavi, zašla je vsa vojska v nek zapuščen kraj, kjer vode ni bilo in vsem vojakom je pretila smert za žejo. Neka četa, koja je bila večidel kerščanska (legio fulminatrix), je izprosila po svoji molitvi pomoč od Boga. Naglo vstane močen dež in okrepi Rimljane, da zmagajo ravno zdaj napadajoče sovražnike, ktere je še ploha, toča in hudo bliskanje popolnoma zmedlo. Cesar je spoznal to dogodbo sicer za čudež, vendar jo je pripisoval svojim bogovom ter ni nehal preganjati kristjanov. — Leta 180 umerje grozni preganjavec Mark Avrelij, ki je po svojih kervavih ukazih zoper kristjane tako malo koristil poganstvu, da je kmalo potem že pisal kerščanski Tertulijan: „Od včeraj smo in vse, kar je vašega, smo napolnili.“ Tudi vzrok tega pové nam Tertulijan rekoč, da so se čudili gledavci, ko so videli stanovitnost kristjanov, in nehoté začeli o tej veri natančnije popraševati. Tako so se sami pokristjanili, da je bila kri mučenikov zares le seme kristjanov.

V. Od Komoda do Sept. Severa.

Mark Avrelijev malopridni sin Komod (180—192) je bil sicer sirov in neusmiljen grozovitnež, vendar kristjanov ni preganjal. Vzroka temu obnašanju ne vemo gotovega; nekteri menijo, da ga je pregovorila njegova prijateljica Marcija. Ravno slabi cesarji se za kerščanstvo niso zmenili, dobri in terdni pa so preganjali kristjane, ker so si prizadevali, deželo osrečiti na podlagi starega pogankega bogočastja. Razuzdani Komod je bil umorjen in tudi njegov naslednik Pertinaks je vladal le samo tri mesce. Tako močno je padlo že rimsko cesarstvo, da so pretorijanci (cesarska straža) cesarsko čast že na očitni dražbi prodajali. Bogati senator

Didij Julijan postane cesar, ker je največ denarjev priložil. Pa vojvoda v Panoniji, Septimi Sever, da se svojim vojščakom cesarja razglasiti in pride v Rim ter obsodi Didija v smert in postane tako cesar.

Čeravno je bil Septimi Sever (193—211) divjega in ostrega značaja, pustil je vendar kristjane iz začetka v miru, menda zato, ker ga je neki kristjan Prokul ozdravil. Pa stare krivične tožbe, ktere so se zdaj spet ponavljale in Judje, ki so v Palestini in Siriji se spet spuntali, to je zdaj nadraževalo nevernike zoper kristjane, da se preganjanje na novo začne. Kristjani so se ogibali vsakega punta, pa tudi se niso vdeleževali očitnih veselic, ktere so pogani napravljali, ko je zmagal kak cesar svojega nasprotnika. To se je zgodilo tudi pri tem cesarju; zategavoljo so zatožili kristjane pri cesarju, da se niso zadosti veselili njegovega veličastnega spreveda v Rim; tožili so tudi, da pristopa k tej veri preveč ljudi iz vsakega stanú. Torej zapové cesar l. 202, da nikdo ne sme pristopiti več niti k judovski niti kerščanski veri in zažuga hude kazni tistim, kteri ravnajo zoper njegovo zapoved. Tako se je začelo spet preganjanje, v katerem se je vzdigovala ljudska derhal in gerdo razsajala zoper vse, ki so se imenovali kristjane. Posebno v Egiptu, v Afriki, v Italiji in Galiji je hudo razsajala, da so nekteri že mislili, da je prišel čas Antikrista. V Galiji so zgrabili učenega škofa Ireneja, Potinovega naslednika v mestu Lionu, ter so mu z mnogo drugimi glavo vzeli. V Afriki je bil Leonid, Origenov oče, umorjen. Posebnega spomina vredna je pa stanovitnost mladih žen Perpetue in Felicite in njunih spremeljavk v Kartagini. Ne mlado dete, ne oče v solzah nista mogla 22 letne Perpetue ganiti, da bi bila verozapustila. V neznanih mukah ko žertva divjim zverinam je ohranila zaklad kerščanske vere in

tek svojega življenja zmagovavno končala. Ravno tako slavno je končalo tudi dvanajstero scilitanskih mučenikov, po mestu Scilite tako imenovanih.

Hoteli so pa kerščanstvu škodovati tudi po neki zvijači. Na povelje cesarice Julije je napravil sloveči modrijan Filostrat životopis Apolonija Tianskega, nekega modrega in med ljudstvom slovečega moža, od kterega je zapustil nekaj črtic njegov verstnik Damis. Pripoveduje se o Apoloniju, da je bil Pitagorejec, da je ostro živel, mnogo dežel prehodil in ljudstvo učil; tudi čudeži in prerokije se mu pripisujejo. Vse to pa le zategavoljo, da bi se s tem životopisom omračil nauk in dela Jezusova. Vendar kako naglo razpade človeško početje! Čez malo časa nikdo ni več govoril ne o Apoloniju ne o Filostratu. Jezusa in njegov Božji nauk pa še častimo veliko sto let pozneje.

VI. Od Karakala do Filipa.

Za Severom sta prišla na cesarski sedež njegova sina Karakala in Geta. Pervi da svojega brata umoriti in postane tako samovladar (211—217); čeravno je bil prav brezbožen in krut vladar, pustil je vendar kristjane v miru, ravno tako tudi njegov naslednik Makrin, kateri je vladal le samo 19 mesecev. Bil je umorjen in mladi Karakalov sin Heliogabel (218—222) je sedel na prestol. Svoje ime je dobil od solnčnega boga v Siriji, kterega viši duhoven je bil kot štirnajstletni fant. Prizadeval si je, da vpelje v Rimu nesramno sirske bogočastje in nečista misteria (skrivnosti). — Za slabimi cesarji nastopi spet krepek in blag mož vladarstvo rimskega cesarstva in sicer:

Aleksander Sever (222—235). Bil je mladeneč blage obnaše in čistega zaderžanja, kakor ga med pogani le redko kdaj najdemo. To je bil sad

dobro izreje v domači hiši; zakaj njegova mati Julija Mamea je bila od Origena v keršč. veri podučena in ona je navdala tudi sina s spoštovanjem do kerščanstva, čeravno kristjan ni postal. Imel je za molitve odločno izbo (kapelico), v kateri je častil med hišnimi bogovi tudi Abrahama, Orfeja in Jezusa; se ve, da ne ko Boga, ampak le ko imenitnega, modrega in dobrega moža. Prelepe besede Jezusove: „Kar ti nočeš, da bi se tebi storilo, tega tudi ti drugim ne stori“, dal je vpisati na svojo palačo in druga očitna poslopja. Še nekaj lepega pripoveduje se od njega. Nekoliko kerčmarjev se je prepiralo s kristjani zastran nekega prostora, kjer so hoteli kristjani cerkev, pogani pa kerčmo sezidati. Takrat je pravico kristjanom dal rekoč: Boljše je, da stoji tukaj cerkev, ko pa pivnica. Na tem mestu omenijo se cerkve pervikrat kot lastna in posebna poslopja. — Zdivjani vojščaki so umorili cesarja v Galiji, ker jih je spodbadal prej ko ne njegov naslednik:

Maksimian Traks (235—238); bil je ta mož neotesan divjak, neznano močen in velike postave. Ker je umoril kristjanom dobrovoljnega cesarja Aleksandra, zato se je bal, da ne bi se kristjani maščevali. Torej ukaže najprej odpraviti tiste služabnike cesarskega dvora, kateri so bili kerščanske vere; potem pa zapové, naj se zlasti cerkveni predstojniki pobijajo, misleč, da kristjani brez pastirjev nič ne bodo kaj upali. Pregarjanje je bilo posebno v Rimu in ob reki Renu prav hudo, pa tudi na vzhodu so cerkve popalili. Tedajšnja papeža Poncijan in za njim Anter sta med mučeniki; tudi sv. Uršula s svojimi tovaršicami je darovala menda ravno tedaj v mestu Kolinu svoje življenje za vero in Jezusa. Dolgo časa vendar to pregarjanje ni trajalo, ker je cesar le kratko vladal; umoril ga je nek bojni tovarš njegov pred mestom Oglejem.

Sledilo je zdaj več cesarjev zaporedoma in sicer Pupien, Balbin in trije Gordijani (238—244), kateri kristjanov niso preganjali. Tudi Filip Arabec (244—249) je bil kristjanom toliko prijazen, da nekteri celó terdijo, da je bil sam kristjau. To pa že ne bo resnica, ker se je vdeleževal poganskih obredov, šeg in navad, ko se je praznovala deseta tisočletnica rimskega mesta. Tedaj je poslal tudi papež Fabijan sedem škofov v Galijo ko misijonarje; med njimi sta posebno imenitna sv. Trofim v mestu Arlskem, in Dionizij, ki je bil prvi škof v Parizu.

VII. Cesar Decij.

Cesar Decij (249—251) je začel spet strašno hudo in kervavo preganjati kristjane. Imeli so do zdaj že blizo 40 let mir in pokoj, njih število je lepo naraslo; ker pa vsi niso pristopili popolnoma spremenjeni in poboljšani, zapadlo jih je mnogo kmalo spet stari mlačnosti in lahkomiselnosti. Razpertije, sovraštva, goljufije, zakoni s pogani so se vrinili med nje; celó skofje, duhovniki in diakoni so se vdali posvetnim opravkom. Tedaj je Bog sklenil svojo cerkev očistiti, njene ude presejati in jo okinčati z novimi mučeniki in spoznovavci.

V orodje k temu si je izbral Bog cesarja Decija, ki je bil hraber vojščak, kateri je skerbel zastopno in z mnogim vspehom za prid cesarstva. Da to doseže, zdela se mu je vera očetov, starorimsko bogočastje, neobhodno potrebna. Ker je pa spoznal, da se kerščanstvo po nobenem načinu ne da zediniti s poganstvom, zategavoljo je sklenil kerščanstvo popolnoma zatreti in je pričel preganjanje, ktero je bilo hujše od vseh dozdanjih. Precej v začetku je dal ostro postavo za vse dele svojega cesarstva, naj kristjani svojo vero zapusté in molikom darujejo;

kteri tega storiti nočejo, tisti naj se prisilijo po hudem, vendar počasnem terpinčenji; kdor pa ubeži ali pobegne, tisti naj zgubi dom in premoženje. Zapovedal je dalje, naj se keršč. tempeljni podirajo, kristjani iščejo ter zapirajo in tako dolgo mučijo, da se njih stanovitnost omaja. Ker cesarju ni bilo na tem ležeče, da se kristjani pomoré, marveč da se po terpinčenji in mukah k odstopu prisilijo, zategavoljo je bilo to preganjanje posebno grozovitno. — In Bogu bodi potoženo, cerkvi je postalo nezvestih veliko njenih otrók! Že naznanilo te postave je obudilo velik strah, in nekteri posebno viših stanov so koj odstopili in zapustili keršč. vero. Drugim je vpadlo sercé, ko so videli priprave in razpostavljena mučeniška orodja, ali ko se je začelo preiskovanje zoper nje. Še drugi so zgubili sredi groznih muk ali pa v ječi svojo stanovitnost ter so molikom darovali (sacrificati), ali od daritev jedli ter kadila molikom zažgali (turificati). Bilo je pa tudi takih, kteri Kristusa sicer ne bi radi očitno zatajili, pa tudi v svoji mlačnosti niso hoteli vse za njega darovati. Takošni so podkupili rimske uradnike in za mnogo denarja si nakupili bukvice, v kterih je bilo zapisano, da so molikom darovali, čeravno se to zares ni zgodilo (libellatici); tudi to je greh.

Število odpadlih (lapsi) je bilo veliko in cerkev Kristusova je doživela žalostnih dni. Ko je preganjanje nehalo, tedaj se je mnogo odpadlih zopet povernilo v naročje sv. cerkve; vendar so se morali ostro spokoriti, predno jih je sprejela cerkev spet v svoje občestvo. Grešili so, ker so Jezusa pred svetom zatajili, zató so morali v pokoro kaznen prestati. Posebno terdno in zastopno se je obnašal pri tem sv. Ciprijan, škof v Kartagini.

Mimo teh slabih odpadencev je bilo tudi lepo in veliko število stanovitnih spoznovavcev, kteri po nobeni muki niso dali odverniti se od svoje vere v

Jezusa. Po nekterih krajih, v Pontu in Kapadociji, so bile ječe s stanovitnimi kristjani prenapolnjene. Mučili so je po več dni zapored, in ko so se rabeljni že utrudili, začeli so kristjane pobijati, kamnjati, križati, sežigati, v živem apnu moriti itd. Mučeniki ali kervne priče (martyres), ki so dali kri in življenje za vero, in spoznovavci (confessores), ki so stanovitni ostali tudi v največih mukah, katerim pa preganjavci življenja niso vzeli: ti so postali pravi kinč sv. cerkve. Med prvimi je papež Fabijan, kateri je zadobil l. 250 mučeniško krono; za njim je ostala cerkev nekaj časa brez glavarja, ker bi cesar prej terpel v Rimu proticesarja ko papeža. V Jeruzalemu je umerl škof Aleksander v ječi, in v Antiohiji je bil škof Babil v železje vklenjen; umiraje je še zaukazal, naj mu dajo okove s seboj v grob za spomin, kako naj prihodnji škofje in dušni pastirji ne bojé se ne terpljenja ne smerti.

Mnogo je bilo tudi takih, kateri so pobegnili na tuje ali pa v goré zapustivši vse svoje imetje, ker so se preslabe šteli toliko muk stanovitno prenašati. Tudi oni se štejejo med spoznovavce, ker so vse dali za vero, kar so imeli. Saj Jezus sam pravi: „Če vas v enem kraju preganjajo, bežite v drugi.“ Nekteri, posebno dušni pastirji, so se tudi umaknili, da bi se svoji čredi za delj časa in hujše stiske ohranili. Med temi je bil Dionizij Veliki, škof v Aleksandriji, dalje Ciprijan, škof v Kartagini in Gregorij, škof v Novi Cesareji, kterega so tudi Tavmaturga (čudodelca) imenovali, to pa zarad mnogih čudežev, ktere je storil. Bog je prihranil te možé za nadaljno delovanje med njih čredo; in pozneje, ko je prišel čas tudi za nje, dali so radi in veseli svoje življenje za vero v pravega Boga. — Oče nebeški pa je prikrajšal kristjanom čas poskušnje, ker je Decij po komaj dveh letih padel v boju zoper Gote, in tako se je končalo vsaj za zdaj preganjanje.

VIII. Od Gala do Kara.

Po Decijevi smerti ni bilo dolgo pokoja, zakaj cesarja Gal in Voluzijan (251—253) sta zapovedala, naj vsi bogovom darujejo, da bi odvernila se kuga, ki je že delj časa terpela in strašno razsajala. Tega se ve da kristjani niso mogli storiti; celo tisti, ki so ob času Decija bili slabi, ostali so zdaj terdni, da cerkev skoraj nobenega odpadenca ni štela. Kuga je dala pa tudi priložnost, da so kristjani svojo keršč. ljubezen v djanji prav lepo pokazali. Dokler so popustili pogani svoje bolnike brez skerbi, spolnovali so kristjani svojo ljubezen tudi do zapuščenih poganov. — Med mučeniki je bil papež Kornelij izmed prvih, in šest mescev pozneje tudi njegov naslednik Lucij v Rimu.

Za trimesečno vladu naslednika Voluzijana je prišel na prestol Valerijan (258—260). Ta cesar je bil iz začetka kristjanom dober; vendar preveril ga je egiptovski mag Makrian, cesarjev ljubimec, da izdá l. 257 prvo povelje, ktero je prepovedovalo vse pobožne shode vernikov, škofe in mašnike pa pregnati ukazalo. Sledečo spomlad je izdal drugi ukaz, naj se vsi škofje in mašniki pomoré, blagorodni verniki pa najprej časti in premoženja oropajo, potem pa usmertijo, ako nočejo odstopiti od svoje vere. Spet je zapadlo rokam rabeljnov mnogo imenitnih mož po vseh krajih cesarstva. Med prvimi žertvami sta bila papeža Štefan in njegov naslednik Ksist, potem pa diakon Lavrencij. Razdelil je vse cerkvene zaklade med uboge in ko ga oblastnik po zakladih poprašuje, pripelje množico revežev pred njega, češ: „to so cerkevni zakladi.“ Razserjeni sodnik je ukazal ga na roš položiti in tako dolgo peči, dokler ni izdihnil svoje duše. Tudi v Afriki je pretilo tačas veliko kristjanov svojo kri za Jezusa,

med njimi kartaginski škof Ciprian, kateri je v smert obsojen še Boga hvalil, da ga je vrednega našel iz ječe njegovega telesa rešiti ga. Bil je ob glavo djan, njegovo kri so kristjani v perte lovili in ko dragocene ostanke častili, njegovo truplo pa pokopali z veliko častjó. V mestu Utiki so pomorili 153 kristjanov na enkrat, in na Španskem so živega sežgali sv. Fruktuoza, taragonskega škofa, z dvema diakonom. — Pregarjanje je še le prenehalo, ko je l. 260 bil Valerian v boju zoper Perzijane zajet; v sužnosti je občutil še na stare dni hudo kazen za svojo grozovitnost, zakaj služiti je moral perzijanskemu kralju v podnožje, kolikorokrat je zasedel kralj svojega konja.

Valerijanov sin Galien (260—268), čeravno prav malopridnega značaja, je dal vendar kristjanom pokoj, ki so ga že toliko težko pričakovali, in ostal jim je neprikrajsan do zadnjih let cesarja Dioklecijana. Zgodovina rimskega cesarstva je ob tem času hudo zmedena, veliko vladarjev se našteva, kateri so stiskali te ali oni del cesarstva. Pa nobeni ni imel pravega obstanka in skoraj vsi so umerli za silovito smertjo, dokler ni postal nekaj terdneji Klavdij II. (268—270) cesar. Njegov naslednik Avrelijan (270—275) je ponovil prejšnje ukaze zoper kristjane, k sreči pa niso dospeli pred njegovo smertjo na vse strani in tako je zaostalo že napovedano preganjanje. Sledili so zdaj cesarji Tacit, Prob, Kar s svojimi sinovi, kateri kristjanov niso nadlegovali; še le cesar Dioklecijan je bil boljši in terdnejši vladar, le škoda, da je bil tudi preganjavec kerščanske vere.

IX. Cesar Dioklecijan.

Leta 284 postane Dioklecijan cesar; z močno roko je povzdignil cesarstvo, junaško in previdno ga je vladal do l. 305. Ker je spoznal, da sam težko vlada toliko širnih dežel, vzel si je sovladarja, krepkega vojaka Maksimijana, kateremu je izročil Italijo in Afriko ter mu dal častno ime avgusta. Pridružil mu je še kot podvladarja ali cesara poblehnega Konštantinija Klora, kateri je vladal Galijo in Britanijo, sebi pa je izvolil za Ilirik in Tracijo divjega Galerija ko podvladarja. Maksimijan je bival v Milanu, Dioklecijan pa v Nikomediji na Bitinskem, ker si je prihranil Jutrovo in nadvladarstvo v celem cesarstvu. — Po dolgih bojih so bili zmagani vsi vnanji sovražniki in cesar je obhajal veličasten slaven sprevod. Tirjal je za se po zgledu azijskih vladarjev tudi naslov: „Deus et Dominus noster“ (Naš Bog in Gospod); da tega kristjani niso mu dali, to se lahko razume.

Do zdaj skoraj dvajset let dolgo cesar ni preganjal kristjanov, marsikteri med njimi so bili celó v službah na cesarskem dvoru, kjer so jim zavoljo zruane zvestobe mnogo zaupali. Zategavoljo je število kristjanov povsod naglo naraščalo in pozidali so si na raznih krajih lepih cerkvâ; posebno lepa je bila cerkev v Nikomediji vštric cesarskega dvora. Pa postali so tudi bolj mlačni in marsiktero otrovno seme se je med njimi zasejalo.

V takih okoliščinah je začel Dioklecijan kristjane preganjati. Da bi se vsakemu zdelo, da si nakopujejo kristjani zares le sami takošnih kazni po svoji terdovratnosti, izdajal je zaporedoma huje ukaze. Popraševal je svoje molike in oni (prav za prav le njih sleparski duhovniki) so tirjali, naj se skazuje jim primerna čast tudi od kristjanov. Po-

svetoval se je tudi s svojimi svetovavci, in vsi so govorili zoper kristjane, posebno césar Galeri ga je spodbujal, naj terše ravná s kristjani. Zjutraj 23. februarja 303 poderó vojščaki v malo urah keršč. cerkev v Nikomediji do tal. Dioklecijan je dal drugi dan povelje, naj se vsi cerkveni predstojniki (škofje in mašniki) po vsi sili k darovanju zaderžujejo, vse cerkve poderó, sv. bukve sežgó, kristjanom vse službe in pravice vzamejo, cerkveno premoženje pa v cesarski zaklad dene. Ko pa koj za prvimi začetki nastane požar v cesarski palači in Galerij le kristjane ovaja, da so oni zažgali, ker bi radi cesarja umorili: tedaj se cesar hudo razserdi in začne na vso moč preganjati in mučiti nedolžne kristjane. Izdal je tretje povelje, ktero ukazuje, naj se vsi kristjani poiščejo in po hudih mukah k malikovanju prisilijo. Dioklecijan se je namenil kerščanstvo popolnoma zatreti; do zdaj pa svojega namena ni dosegel, zato je izdal še četrto zapoved, ktera je ukazovala kristjane naravnost moriti brez razločka. Poganski sodniki in oblastniki so veselo hiteli spolnovati takošne ukaze, in to se je godilo po vsem cesarstvu zunaj tistih dežel, kjer je vladal pohlevni Konštanci Klor.

To preganjanje, tako zvito začeto, je bilo bolj kervavo in je delj časa terpelo od vseh prejšnjih, tudi je bilo bolj splošno. Zdaj se je zadnjikrat spelo poganstvo zoper kerščanstvo in zbralo tako rekoč vse svoje moči, da se mu ustavi. Začelo se je na cesarskem dvoru, kjer so dvornika Petra nečloveško bičali, potem pa pri slabem ognju pekli. Škofu v Nikomediji so odsekali glavo in ž njim pomorili še veliko drugih kristjanov. V Frigiji so neko mesto, kterege prebivavci so bili vsi kristjani, z vojaki obdali ter zažgali, da ni ostalo nič živega ne ljudi ne živine. Brez števila veliko jih je umerlo za vero, katerih imena nam niso ohranjena; v enem samem mescu so umorili 18.000 kristjanov

in še kako grozovitno so je mučili! Z grebeni so je tergali po vsem životu, z gorečimi bakljami žgali, po ostrih črepinjah vlačili, na roših pekli, za noge obešenim spodej ogenj kurili: da ob kratkem vse povem, ni je muke, ktere ne bi bili poskusili. S počasno smertjo so mislili omajati njih stanovitnost, toda ravno nasprotno se je godilo. Barlaam, kmet na Sirkem, je terdno deržal svojo roko nad ognjem, dokler ni zgorela, ker so mu kadila v pest stisnili, da bi zamogli reči, on je daroval, če bi se mu roka prevelike bolečine tresla in nekaj zern v ogenj padlo. Tedaj je umerla v Rimu sv. mučenica Neža, v Avgsburgu sv. Afra, v Milanu sv. Boštjan in v mestu Lorh sv. vojaški poveljnik Florijan. Po Afriki in Italiji je Maksimijan tako besno divjal, da je dal ves tako imenovani tebaiški legion (šest tisoč vojakov) pomoriti, ker se niso dali prisiliti, da bi kristjane lovili, preganjali in mučili. Prav lepo in stanovitno se je obnašal njih vodja Mavricij. Po nobeni ceni se ni dal pregovoriti, da bi vero zatajil, marveč prigovarjal je svojim bojnim tovaršem, naj v pravi veri stanovitni ostanejo do smerti.

Tako je trajalo to preganjanje čez dve leti, vendar poganom brez vspeha. Vresničile so se prelepe besede Tertulianove spet na novo: da je kri mučeniška bila seme novih spoznovavcev. Bilo je sicer tudi odpadencev, vendar ne preveliko; odpadli so večidel le po tem, da so izdali poganom sv. pisma, naj se sežgó (traditores). Vendar afrikanski škof Feliks je rajši dal svoje življenje kakor pa sv. pismo; tudi ni rešil se po kaki laži, čeravno se mu je priložnost ponujala, zatajiti sv. pismo, da ga nima. — Bog, ki vodi narode in serca človeška, on je poslal kristjanom spet počitek in je prikrajšal tudi zdaj čas poskušnje. Dioklecijan se je l. 305 odpovedal cesarski časti in se podal v Salono na Dalmatinskem, kjer je prav na tihem živel; tudi

Maksimijana je premogel, da je ravno to storil. Morebiti ga je naredil ravno pogled toliko po nedolžnem prelite kervi žalostnega in nevoljnega; tukaj so pa ravno tisti, ktere je prej v časti povzdignil, še grenili njemu zadnje dni življenja.

X. Vladarstvo šestih cesarjev.

Ko sta se vladi odpovedala Dioklecijan in Maksimijan, postala sta dozdanja podvladarja Galerij in Konštancij Klor avgusta, podvladarja pa Sever in Maksimin Daja, dva divja moža brez zaslužb za cesarstvo. Ker pa Rimljanom njim namenjeni Sever ni bil kaj po volji, zató so si izvolili zoper njega Maksencija, kteremu je pristopil njegov oče Maksimijan (kteri je prej odstopil) ko sovladar. Sever je bil pri Raveni znagan in je zgubil tudi svoje življenje, na njegovo mesto je Galerij povzdignil starega prijatelja Licinija. Vendar tudi Konštancij Klor je kmalo umerl in njegov blagi sin Konstantin je postal vladar. Da pa le on sam ne bi ostal samo podvladar, povzdigne se tudi Maksimin Daja v avgusta. Tako je imelo rimsko cesarstvo l. 308 šest vladarjev na enkrat, kteri eden drugemu niso veliko zaupali; vendar so sklenili med seboj dve mogočne strani, na prvi so bili Maksimijan Herkulej, Konstantin in Maksencij, na drugi pa Galerij, Licinij in Maksimin Daja. Galerij je imel na vzhodu, Maksimijan pa na zapadu največ veljave.

Ob takošnih okoliščinah je preganjanje na zapadnem delu rimske deržave skoraj popolnoma prenehalo; tem hujše je pa na jutrovem dalje terpelo pod vladarji Galerijem in Maksiminom Dajem. Pervi je bil že od nekđaj kristjanom sovražen, drugi pa poln vraž in magiji ves vdan. Ta dva začneta kristjane preganjati hujše ko prej kedaj. Maksimin je ukazal, naj se popravijo povsod po mestih že za-

padli tempeljni poganskih bogov, njih duhovni česté, kristjani pa povsod k darovanju priganjajo. Vso grozovitnost prejšnjih časov so ponavljali, tu pa tam še celó prekosili; le neverjetno je, kako znajdljivi da so bili pogani v mukah, ko so kristjane izpraševali. Prav veliko mučenikov je bilo v Palestini, med mnogo drugimi tudi sv. Peter škot v Aleksandriji, sv. Metodij škof v Tiru, sv. Pamfilij učen duhoven v Cezareji. V Galerijevih pokrajinah, kjer so namestniki nekoliko mileje ravnali, tam so ohromili mnogim stanovitnim spoznovavcem levo koleno in desno oko oslepili, ter je poslali v goré rudo kopat (ad metalla). Da so v rudokopih pri težkem delu veliko terpeli, to se lahko verjame.

Leta 311 pošlje Bog kristjanom spet nekaj polajšanja; Galerij strašno in gerdo zbolí, pri živem telesu je gnjiti začel in červi so redili se po njegovem telesu. V bolečinah se je spominjal kakor nekdanj Antioh bližnje smerti; spominjal se je, koliko nedolžne kervi je prelil, koliko kristjanov pomoril, katerih ni mogel dolžiti druge krivnje ko te, da so verovali le v enega samega Boga in le tega samega častili. Prepovedal je kristjane dalje preganjati, dal jim je vse pravice nazaj in ukazal, naj tudi za njega molijo. Tedaj so bili keršč. mučeniki in spoznovavci izpuščeni iz ječ in rudokopov; dolge verste oslabelih in ohromelih kristjanov so se vračale na dom, veselo hvalne pesmi prepevaje svojemu Bogu. Vendar po bolezní in bližnji smerti tirjana miloserčnost ni mu zadobila več milosti božje, obupaje je umerl Galerij kmalo potem še v tistem letu.

Po njegovi smerti je Maksimin Daja sam še dalje preganjal kristjane, katerim je samo ob času Galerijeve bolezní nekoliko pokoja pustil. Stare kervave ukaze je ponovil in še celó vse žito in drugi živež je dal z malikovanjem ognjusenim vinom poškopiti, da bi kristjane hujše stiskal. Pa čas sploš-

nega preganjanja je minul, še celó pošteni pogani so kristjane pogosto zagovarjali in skrivali. Zategavoljo začne Maksimin po zvijači, laži in ovaji kristjane černiti in dolžiti. Dal je tako imenovane zapisnike Pilata (acta Pilati) napraviti in v šolah med mladino širiti. V teh zapisnikih je bilo izpraševanje Jezusovo pred Pilatom, se ve da polno laži in tožb zoper Jezusa; tudi zastarela obrekovanja in obdolžbe iz drugega stoletja so spet ponovili. Pa kristjane je zagovarjalo njih čisto življenje in pošteno obnašanje ter je kazalo njih nedolžnost. Ravno tedaj je kuga morila po rimski državi in lakota je davila uboge, da so po nekterih hišah ljudje popolnoma pomerli. To je dajalo kristjanom lepo priložnost, da so kazali svojo keršč. ljubezen med seboj pa tudi do nevernikov. Lačne so nasitovali in merliče pokopovali. Pogani to videti so morali priznati, da mora kaj nadzemeljskega biti v veri, ktera takošen sad donša, svoje vernike pa v stiskah in mukah stanovitne ohranja.

XI. Zmaga kerščanske vere.

Zdaj so se začeli kristjanom prijetniši časi, zakaj zadnje veliko preganjanje (303—312) je minulo in od slej se je tudi med vladarji vse nekako spreverglo. Maksimin Herkulej je že leto pred Galerijem končal svoje življenje (obesil se je); in tako sta postala po vsem jutrovem Maksimin Daja in Licinij, po zahodnem pa Konstantin in Maksencij vladarja. Zadnji vladar je v Rimu tako gerdo živel in se tako kruto obnašal, da je žalilo to celó razuzdane Rimljane, ravno tako je delal tudi Maksimin na jutrovem. Enake misli in enaka djanja so zmogla ta dva moža k zvezi med seboj, po kateri sta bila tudi Konstantin in Licinij primorana, da se združita. Poterdila sta to zvezo med seboj s postavo v prid

kristjanom, po kateri je zadobila keršč. vera v njih deželah svobodo; vendar je bilo dostavljeno, da cesarja želita, naj ostane vsak v svoji veri.

Nezastopnost med tema strankama je naraščala dan na dan, in ko se je Maksencij pripravljal na vpad v Recijo, katero si je Konštantin podvergel, tedaj ga je Konštantin prehitel in se podal v Italijo. Vendar dobro vedé, da je njegova vojska v primeri k Maksencijevi le majhna, prosil je Boga kristjanov pomoči in želel, naj mu jo zagotovi po kakem znamenji. In glej! o pol dne prikaže se svetel križ na nebu z nadpisom: „V tem boš zmagal“. Cesar in vsi vojaki ž njim se zavzamejo; po noči pa se mu prikaže v sanjah Jezus z ravno tem znamenjem ter mu veli, naj po tej podobi bandero naredi in ž njo nad sovražnika plane. Tako pripoveduje nam zgodopisec Evzebij, kateri je ta čudež slišal iz cesarjevih ust. In zares je Konštantin zmagal l. 312 ravno pred Rimom veliko mogočnejšega sovražnika, Maksencij sam je v boju padel. Veselo so Rimljani zmagovavca sprejeli in on je postavil iz hvaležnosti, da mu je podelil zmago le samo kerščanski Bog, znamenje sv. križa na cesarski grad (kapitol). Tedaj so padli za vselej več ko tisoč let stari, zdaj pa zapuščeni rimski bogovi, in uklonili so se edino pravemu Gospodu.

XII. Konštantin postane samovladar.

Koj po dobljeni zmagi je izdal Konštantin s svojim svakom Licinijem, kateri je gospodoval čez vzhodno Evropo, takošen ukaz, da je bilo kristjanom dovoljeno po svoji veri Boga častiti in njemu prosto služiti; tudi je bilo od vlade vsakemu dovoljeno, da k tej veri pristopi, ako se mu ljubi. Ta ukaz je l. 313 v Milanu s prisego poterdil in kristjanom vsa ob časa preganjanja odvzeta posestva nazaj dal.

S tem je keršč. cerkvam in občinam tudi pravico priznal, da si morejo posestva pridobiti in ohraniti. — Vendar zmaga kerščanstva še ni bila popolna. Maksimin, Konštantinov in Licinijev sovladar, ker po sili ni se upal, odvrčal je po zvijači in zmotnjavi kristjane od njih vere. Pa kmalo se je približal tudi njemu zadnji dan. Vzdignil se je z vojsko zoper Konštantina in Licinija, pa Licinij ga je v kratkem po hudem boju premagal in Maksimin je bežal v Azijo nazaj. Tam si je po neki nezmerni pojedinosti s strupom zavaljal in v strašnih bolečinah še le nekaj dni pozneje umrl. Tako je dobil Licinij oblast čez vse vzhodne dežele in mirno ter zastopno je vladal s Konštantinom, kateri je imel vse zapadne dežele pod seboj.

Toliko čudna sreča stori Licinija prevzetnega; začel je k poganstvu nagibati se in okoli l. 320 kristjane celó preganjati; cerkve je dal zapreti ali pa podreti, tudi nekaj škofov je pomoril. Po takem vname se boj med Konštantinom in Licinijem, kateri je očitno izrekel, da se bojuje za starorimske bogove zoper novega Boga Konštantinovega. Licinij se je zanašal na svojo vojskino moč, pa bil je v dveh bojih s svojimi bogovi vred popolnoma zmagani (l. 323). Konštantin mu zdaj sicer velikodušno prizanesel, pozneje je pa vendar dal umoriti ga, ker mu ni več prav upal. Tako so vsi preganjavci keršč. vere nesrečen konec storili, in Konštantin je postal samovladar velikega rimskega cesarstva, katero je štelo čez 120 milijonov prebivavcev. Kerščansko spoznanje se je v njem po toliko zmagah utrdilo in lepa versta novih postav kaže, kako je on delil čast edinopravemu Bogu! On je bil prvi kerščanski vladar v Rimu in posebno po njegovem blagem prizadetju je zadobilo kerščanstvo slavno zmago nad poganstvom.

Sklep.

Majheno in nevidno je stopilo kraljestvo Božje na svet; bilo je brez onih sredstev in pripomočkov, kateri navadno dadó posvetno sijajnost, veljavo in moč, pa vendar je lepo razcvetelo in naglo se razširilo po svetu. Kmalo se vzdignejo strašne burje zoper majhno ženofovo zerno. Judje so je hoteli zatreti, pa osramoteni so bili. Rimsko cesarstvo je zbralo tako rekoč vse svoje moči in grozovitnosti zoper kristjane, vendar zastonj. Padli so stari poganski bogovi in zmagala je zveličavna vera v Jezusa, odrešenika sveta.

Brez števila stanovitnih spoznovavcev in mučnikov je dalo svoje imetje, kri in življenje za to prepričanje. Z nepremagljivo poterpežljivostjo so prenašali tudi največe muke in bolečine; celó svoje življenje so rajši dali, kakor da bi Jezusa zatajili. Zató so pa gotovo sprejeli tudi žlahtno plačilo, katero je Bog tistim obljubil, kateri ga spoznavajo tudi pred ljudmi.

Cerkev se je preganjala, vendar nikar ne premagala, zakaj ona je na skalo zidana. Že iz majhnega dela cerkvene zgodovine, kterega smo ravno kar spregledali, že iz tega se prepričamo, da so resnične one pomenljive besede Jezusove, ktere je rekel sv. Petru: „Ti si Peter (skala) in na to skalo bom zidal svojo cerkev, in vrata peklena je ne bodo zmagala.“ (Mat. 16. 18.) Na to terdno skalo zidana je prestala keršč. cerkev že viharjev mnogo, zakaj z nastopom Konstantina ni nehala preganjanje za vselej, le način in sredstva preganjauj so se spremenila. — Ravno zdaj se katolški cerkvi spet huda godí; vendar upati smemo, da se bodo razkropili in osramoteni odstopili vsi sovražniki njeni, kakor ob času Konstantinovem preganjavci kerščanstva.

III.

Kopa pripovednih pesem.

I. Najlepši nasmehljej.

Ko je še Kristus, gospod Bog,
Po zemlji pótoval okrog,
Kot siromak in nepoznán,
Prišel je tudi neki dan,
Ko solnce je zapadalo,
Pred kočo revno, majheno,
Pa prosi, da bi ga sprejeli,
Ter ga čez noč pod streho zveli.

Pošteni mož mu dá rokó,
Pa mu odgovorí takó:
„Sicer res malo le imám,
Al kar imam, rad bratu dam.
Če le ne bode tu pri nas
Celó prežalostno za vas,
Ker sreča je od nas zbežala,
In žalost sama nam ostala.“

Pa Kristus mu odgovorí:
„Spoštujmo bolečino vsi,
Šaj bolečina Bogu služi,
Ker duše čisti, ž njim jih druží.
Hvaležen bom vam vsaki čas,
Da smem počíti dans pri vas.“

Še gospodar večerje dá,
In Kristus ž njo se okrepcá.
Za tem se vleže in zaspí;
In zjutraj, ko se prebudi,
Veli: Bilá je dobra noč,
Imajo udje novo moč

Za dolgo pot, za težko pot.
 Al da za toliko dobrot
 Vam vernem kaj, povejte mi,
 Kaj da vas peče, žalosti,
 Zakaj da serce vas boli.
 'Z hvaležnosti le to želim,
 Da vas, prav serčno zveselim“.

In žena mu odgovori:
 „Oj za vračilo nama ni!
 Al dete najino edino
 Terpi neznano bolečino,
 In huda smert ga bode vzela.
 Pa tega, kar bi jaz želela,
 Mi vi ne morete storiti,
 Ne more mi se izpolniti
 Edina, mala želja ta,
 Da se še enkrat nasmehljá.“

Tak toži žena žalostna,
 Gospoda k detetu peljá.
 Oj kak je bolno in bledó!
 Pa ko odpre kalnó okó,
 Ter ga v zveličarja oprè,
 Zvedri se mu, nasmeje se,
 Ter se smehlja tako sladkó,
 Ter se smehlja takó miló,
 Kot da nebeški žark iz raja
 Nedolžne ustnice obdaja.
 In staršem serce se topí,
 Od radosti jim koperní,
 In vsak Gospoda pogleduje,
 On pa preserčno se raduje

* *
 *

Neviden hodi Kristus še
 Po hišah, kočah sem ter tje.
 Bolehno dete kjer leži,
 Kjer mati joka ino bdi,
 Tje tiho, krotko se spusti;
 Nasmeje dete se sladkó,
 In zdravo je, al pa s sebó
 Gospod odnese ga v nebó.

II. Sv. Ignacij.

Od mórja do Jordana, pa nazaj
Prehódił Ignacij je vsaki kraj,
Tu mesta ni biló in ne vasi,
Kjer boží služabnik molil ni.

Pa mora se verniti od ondod,
Takó mu ukazal je gospod,
Pokoren na ladjišče pohiti,
Na pot so pripravljene ladje tri.

Na prvej mu polomesca žar
Pokaže, da Turk je tu gospodar,
Pozdravi ga Mohamedan kričéč:
„Kerščanski pes, od mene preč!“

Na drugej bandera se vijó,
Dišave nosi, zlató in srebró,
Bogati kupec, čeravno kristjan,
Porine ga zaničljivo na stran.

„Če res je, kar pravi o tebi svet,
Bi mogli prelepo šalo imét',
Če res je, da toliko znaš in veš,
Bi mogel po morji iti peš.“

In ladja tretja, kot slab čolnič,
Lepote nima, ne jakosti nič,
Imá le poštena dva možá,
Ta primeta rada popotnika.

Odrinejo vsi — kar morjá gospodar
Povzdigne se silno strašán vihar,
Po nebu divjá za oblakom oblak,
Iz mórja v nebó in nazaj gre lijak.

Zastoče nekaj iz strašnih pen,
Razbil je ladjo turško greben;
Morje se odpré, prepád zazijá —
Kupčijska je ladja na dnu morjá!

Ignacij pa je zaupanja poln,
Skoz silno valovje gládno gre čoln,
Brodnika veslala, svetnik je pel,
Pa s petjem viharjem je silo vzél.

III. Grof in opat.

En grof je bil, ki mu očeta
 Poklical Bog je s tega sveta.
 K opatu koj se je podal,
 Pa žalosten takó mu djal:
 „Očeta milega sem zgubil,
 Ki sem čez vse ga zmeraj ljubil,
 Tu sem prinesel srebernine,
 Tu nate biserov, zlatnine,
 V molitvi na-nj se spomnite,
 Naj večni Bog usmili se,
 Da duši pokoj podeli,
 Da v sveti raj jo posadi.“

Odgovori na to opat:

„Kar prosite, storim vam rad;
 Molitev mertvim je kot mana
 Od duš pobožnih jim poslana,
 Ker božja milost je neizmerna!
 Zató bo koj družina verna
 Na svetem mestu pokleknila,
 Za dušo ranjkega molila.“

Zvon v samostanu je zapel,
 In iz posameznih so cel
 Na koru zbrali se menihi.
 Pokleknejo pobožni, tihi,
 Povzdignejo na križ oči,
 Kjer naš odrešenik visi,
 Da bi takó iz duše cele
 Molitve gor v nebesa vrele.

„En oče naš za rajnkega,
 Da Bog mu večni pokoj da,
 Da tam bi duša ne terpela,
 Če je kaj grehov s sabo vzela!“
 Tak molil je opat glasno,
 Za njim menihi molijo,
 In ko molitev so končali,
 Nazaj so v cele se podali.

To grof poslušá; in ko vse
 Končano je, približa se
 Opatu spet, ter dé takó:
 „Jeli molitev vsa že to

Za srečo večnosti njegove?
 Tedaj mi vi za vse darove,
 Ki dal za samostan sem vaš,
 Le vračate en očenaš?„

Na grofove besede té
 Opat se nasmehljá ter dé,
 Kot da ga sveti duh uči,
 In sam iz njega govori:
 „Kdor hitro sodi, prav ne sodi!
 Zato dokazano vam bodi,
 Kaj vreden je en očenaš!
 Le pena ves zaklad je vaš,
 Le pena vaši so darovi
 Naproti vrednosti njegovi.“

Koj tehtnico mu prinesó,
 Menihi spet ga obdadó.
 On pa najtanji list poišče,
 „Gospodovo molitev“ spiše,
 Ter dene listek v eno zdelo,
 In v drugo pa bogastvo celo,
 Ki so od grofa ga dobili,
 Da bi za ranjkega molili.

Al kviško zdela je skočila,
 Ki v sebi je zaklad nosila,
 Globoko pa je padla zdela,
 Ki svete je besede imela.
 Resnico čudež govori —
 To vidi grof in ostermi.

Opat mu vidi lica bleda,
 Zató prijazno ga pogleda,
 Ter ga nagovori takó:
 „Naj čudeža vas strah ne bo,
 Ki nam poslan je od Bogá,
 Da vsak resnico to spozna:
 Zaklade vse, ki svet obeta —
 Prevaga je molitev sveta.
 Naj pomni torej duša vaša,
 Kaj da je vrednost očenaša!“

IV. Lijak.

Gosposko bolni lepi svet
 Je ves potert. — Lej danes spet
 Norost ne more na parado,
 Pustiti mora promenado,
 Ki na njo, da bo dans zares,
 Par tednov čaka že in čez.
 Ta ploha! — Njive voda polni,
 Po cestah bi se vozil s čolni!
 In krog in krog doné goré,
 In ž njih verhov germé vodé.
 Oblak se je utergal! — Bog,
 Oj reši reveže nadlog!
 Neurnik divje pribobni,
 Kot reka se skoz dol vali,
 Drevesa lomi, ruši skale,
 Bregove terga, dere dalje,
 Gromado strašnih razvalin
 Požira černi mu vertin.
 Lej kočina tu streha plava,
 In zadej z jasli skupaj krava,
 Tam mertve ovce se valé,
 Zdaj glavo vidiš, zdaj nogé;
 Tam se kopičijo tramovi
 In hlodi, da germé valovi;
 In tamkejle — gorjé! gorjé!
 To zibelka je sred vodé! —
 Oh je li pač nesrečna mati
 Zamogla dete odpeljati?
 Kdo vé! ker vzel neurnik hudi
 Je morebiti mater tudi,
 Ko zraven njega je dremala.
 Pa glej, gorjé! Tam izsred vala
 Se dvignilo iz gostih pen,
 Kot da ga krije spanja ten,
 Je truplo utopljene žene.
 Roké v lasé so zapletene,
 Iz mertve groza govori —
 Al išče deteta? — oj skri
 Mi pesem vse gorje neznano,
 Ki spremlja vodo razuzdano! —
 V toplicah zbrala je gospoda
 V sobani se. Pod okni voda
 Naprej vali mertvo ženó.

Zakričal nekdo je glasno,
 In k oknom plane ženski roj,
 Al plah nazaj pobegne koj.
 Vodé pa huje se grozijo,
 Ko mim sobane se valijo;
 Že zabljena je scena cela!
 Ta šali se, z očmi ta strelja,
 In tretjej zdeha se: „Oj kdaj
 Bo pač iz promenade kaj!“
 Četerta po klavirji bije,
 In diše sladke sanjarije;
 In peta častnikom blebeče:
 „Bil majhen ples bi pač največe
 Odškodovanje za ta dan.“
 In šesta kakor modrijan,
 Kot da je njena cela veda,
 Zvestó igravcem v liste gleda.
 In huje se vodé grozijo,
 Ko mim sobane se valijo!
 Al misli pač še v društvu kdo
 Na zibko, na mertvó ženó?
 Dà, zàbil bil za dans bi vsak,
 Kaj drugim je razdjal lijak,
 Ko bi ne bil — že polnoč je —
 Glas ptuj o tem zaslišal se.
 Prihitel, neboječ se tmine,
 Je mladi župnik iz doline;
 Ženskovje hitro ga obsuje.
 Oj groze, ko pripoveduje,
 Kakó je hudournik hrul,
 In vse razdjal in vse zasul.
 Našteje kočé odnesene,
 Pové imé nesrečne žene,
 Ki z detetom je smert storila,
 Ko izba se je napolnila
 Z valovjem, ki je pribobnelo,
 Ko da je v serdu morje celo
 Razpustilo se čez in čez,
 Da ne derži ne breg ne jez!
 Neznana, pravi, je nesreča,
 Zasuta polja zeleneča,
 Poderte kočé in razdjane,
 In cele čede pokončane.
 Odnese vse je ena noč!
 Zdaj pa poprosi za pomoč,
 Da se priskoči pervej sili. —

In vsi, ki so krog njega bili,
 So ginjeni, in vsi darove
 Podajajo v roké njegove,
 Slavé prizadevanje to,
 Ga k drugim mizam odvedó,
 Pa smiljeni sami te kroge
 Poprosijo mu za uboge. —
 Zdaj pa, da igre ne skazi,
 Za enim tiho postoji.
 Igrajo štirje, vsi bogati,
 Leže pred njimi kupi zlati,
 Zamišljeni v igró stermijo,
 Besedice ne govorijo,
 In med ljudmi, ki so krog njih,
 Se čuje vsake sape dih,
 Ker stava silno je velika,
 In sreča sém zdaj, tje zdaj cika. —
 Glej zdajle zadnji list je veržen —
 Al ki je zgubil, ljut ko seršen
 Zadere se: „Zakrivil to
 Je far, ki lazi za menó!
 Ni bilo sreče še nikdar,
 Če je le bil tik mene far!“
 In kakor nor pred njega skoči,
 Ter ga z rokó po licu počí,
 Duhovna častnega, da celo
 Je društvo groze se zavzelo.
 In zmeraj huje se grozijo.
 Vodé, ki mimo se valijo! —
 Duhoven pa, pohleven, mil,
 Je v sercu ljubav le gojil,
 Togoti, jezi ni se vdal;
 Ne žal besede ni mu djal,
 Kroták pogleda ga ter dé:
 „Gospod, to dali ste za mé!
 Ki pa potop jim vse je vzel,
 Za nje še nisem nič prejel;
 Roké dobrotne oj odprite,
 Pa tudi njim kaj podelite!“
 Igravec sluša — ostermí —
 In zdajci vest ga zaskelí,
 In zdajci vso spozna grehoto,
 Ki mu pred vsemi na sramoto.
 In božja milost ga obdá!
 In v dnu sercá se pokesá,
 Duhoven plah podá rokó,

Pa mu spregovori takó:
 „Strašná zagrešil sem, gospod!
 In res le človek, ki ga tod
 Kot vas ljubezen večna vodi,
 Hudobnost tako milo sodi.
 Storili čudež ste vi v meni;
 Kar k igri več ne grem nobeni;
 Prisegam vam in kar imám,
 Prisegi za darilo dam.
 Rešili ste me iz oblasti
 Hudobne, najstrašnejše strasti.
 Tu nate zláta! — če pa ste
 Odpustili zares mi vse,
 Vzemite s sabo me k nesrečnim,
 Da za me molijo pri večnem,
 Ki tako dolgo že pred njim
 Sem bežal kot zgubljeni sin!“
 In vsak je živo ginjen bil. —
 Kakó bogát je dar dobil
 Pobožni župnik in kakó
 Je rad odpeljal ga s sebó!

Kaj je ta nova hiša? — Glej.
 Ne vidiš nju dveh li pri njej? —
 Gospod je ptuji zidal to,
 In revežev živi tam stó.
 Vodě pa več se ne grozijo,
 Ko doli mimo se valijo.

Slov. predelal V. M.

IV.

Dobri svèt.

(Spisal J. C. Peščenikar.)

Neki kmet, — Verbač se mu je reklo, — je prignal voliče v mesto na semenj. Predno je še poldan odzvonilo, spravil je je že v denar. Okrepčavši se v gostilnici, zdelo se mu je še malo pre-zgodaj, da bi se proti domu spravljaj; vendar pa ni vedel, kaj bi v mestu počel. Kar na enkrat mu prešine lepa misel možgane ter reče sam proti sebi: „Lej Jaka! v mestu si, pa ne veš, kdaj boš spet tako srečen. Ne zamudi tedaj priložnosti in stopi k tistemu jezičnemu dohtarju po dober svet, saj pravijo, da je že marsikomu dobro svetoval.“ In res Verbač te priložnosti ni zamudil; kmalo je našel pravdnika. Prišedši pred njegovo pisarnico, moral je dolgo čakati, predno je stal pred gospodom, ker se jih je bilo mnogo tu zbralo, ki so po Verbačevem mnenji morda vsi dobrega sveta iskali. Urno so se verstili in versto je prišla tudi na našega kmeta. Stopivši pred gospoda, pripogne se globoko ter reče: „Močno vas, gospod dohtar! ljudje hvalijo; torej si nisem mogel kaj, da ne bi bil prišel vas za dober svet poprašat, ker sem ravno v mesto prišel.“

„Že dobro prijatelj! Imate li kako pravdo?“ vpraša dohtar.

„O Gospod tega pa že ne. Kar je mladi Verbač gospodar, ni bilo pravde pri hiši in je tudi ne bo.“ bil je odgovor poštenega kmeta.

„Kaj ne, podedovati imate kaj po kom, pa ste se prišli posvetovat, ali ne?“

„Ne zamerite mi. gospod dohtar, da vam sežem v besedo. — Vsa moja družina je pod eno streho in je iz ene sklede; kar je moje, to je vseh, in nihče ne more komu kaj zapustiti.“

„Ali ste pa kakšno kupčijo sklenili?“

„Tudi tega ne, gospod! odgovori mu Verbač; „nisem namreč toliko bogat, da bi mogel kupovati in ne tako reven, da bi prodajal.“

„I kaj pa iščete pri meni,“ zavpije nejevoljno dohtar nad kmetom.

„Ne bodite hudi, gospod! saj sem že povedal, čemu da sem prišel,“ reče plašno Verbač, „dobrega sveta bi rad . . . Ker sem že tukaj, oglasiti se moram pri vas, sem si mislil, kajti ne vem, kdaj bom zopet priložnost imel.“

Pravdnik se pri teh besedah nasmeje, vzame pero in papir ter vpraša kmeta: „Kako se pišete?“

„I za Jaka Verbača se pišem, gospod!“ odgovoril mu je prav veselo, ter si je mislil, zdaj bo pa že nekaj.

„Koliko ste stari?“ vpraša ga dalje dohtar.

„O sv. Jakobu jih bom trideset.“

„Kaj pa počnete?“

„Orjem, sejem, žanjem, pa za živino in otroke skerbim.“

„Že dobro!“ pravi dohtar ter zapiše dve vertici na papir, potem ga zgane in kmetu poda.

„Tete šencaj, kako ste pa urni!“ začudi se Verbač.

„Koliko sem pa dolžen za ta dobri svet, gospod dohtar!“

„Štirnajst grošev!“ reče mu pravdnik.

Z veseljem jih je plačal in potem šel iz pisarnice. —

Kmalo se je spravil iz mesta in ob petih je bil že domá. Truden od pota se je vlegel pred svojo hišo pod staro tepko, da bi se malo počil. Ali kmalo pride hlapec ter ga vpraša, ali hočejo še danes seno pod streho spraviti, ker je že suhoin se ne vé, ali se vreme ne bo spremenilo.

„Danes bo že prepozno; saj imamo jutri dosti časa“, oglasi se Verbačevka iz veže.

„Mati, verjemite mi, da se bo vreme spreverglo, kajti že ves dan je grajski pav vpil po dežji,“ pregovarja hlapec, „pripravljeni so že vozovi, samo rok je treba; delavci pa sedaj tako nimajo tacega dela.“

Verbač ni vedel zdaj, koga bi poslušal, ali hlapca ali ženo. Kar na enkrat se je spomnil pisma, ki mu ga je bil dal pravdnik. „He, kaj bi ugibali, kaj je nam storiti, dokler imam jaz dober svet v mavhi; štirnajst grošev sem moral za-nj dati; preberi ga, preberi Rezika, saj praviš, da si hodila v šolo,“ reče gospodar in pomoli popir Reziki, sosedovi hčeri, ki je bila ravno zraven prišla. Rezika vzame pismo, razgérne ga ter jame brati: „Ne odlašaj na jutri, kar danes storiti moreš.“

„Res je taka“, zavpije Verbač, „gospod imajo morda prav. Hej, delavci, le vkup! še danes moramo seno spraviti.“

Vsem je bilo to všeč, samo Verbačevka je še nekaj ugovarjala, kar jej pa ni obveljalo, ker se je gospodarju dohtarjev svet le malo predrag zdel, da bi se ga ne bil držal.

Vse je hitelo na travnik ter krepko prijelo za delo. Še gospodar sam je pristopil k delavcem, akoravno je bil počitka v resnici potreben. Kmalo so spravili seno pod streho. Po noči se je bilo pa vreme res spremenilo, kakor je bil hlapec prerokoval. Jel je liti dež, ki je vse seno spridil po travnicah. Škoda je bila kmetom velika, ker skoraj vsi še so imeli seno po travnikih; samo Verbaču se ga

ni bilo nič spridilo. To ga je pa tako izučilo, da je terdno sklenil, pri vseh svojih opravkih ravnati se po dohtarjevem svetu. Kakor je sklenil, tako je tudi delal; zato je pa tudi pri njem bogastvo vidno naraščalo. V kratkem je bil najpremožniši kmet cele okolice. Večkrat se je pobahal, da se ima za svojo srečo le dohtarjevemu svetu zahvaliti; zato pa tudi pravdnika ni pozabil, ampak mu je vsako leto kaj v dar poslal.

Kmet! stori tudi ti tako: Kar danes storiti moreš, tega ne odlašaj na jutro.

Kazalo.

	Stran
I. Brata	2
II. Keršćanstvo pod rimskimi vladarji prvih treh stoletij .	38
III. Kopa pripovednih pesem	67
IV. Dobri svèt	76